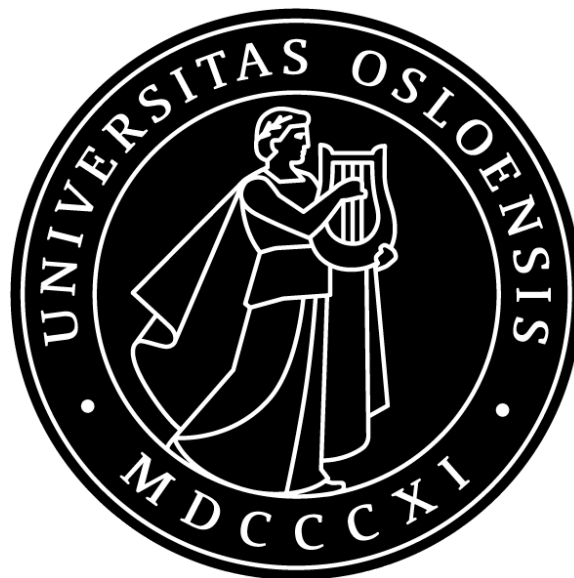

Sosiale likheter mellom norske fremmedkrigere

Gunn Frøvd

Veileder: Førsteamanuensis Safet Bektovic

Masteroppgave i religion og samfunn

Det Teologiske Fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2016

Sosiale likheter mellom norske fremmedkrigere

© Gunn Frøvd

2017

Sosiale likheter mellom norske fremmedkrigere

Gunn Frøvd

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne studien undersøker om det er noen sosiale likheter mellom norske fremmedkrigere. Undersøkelsen er basert på informasjon fra åpne kilder som avisartikler, intervjuer og forskningsrapporter. Utvalget i studien er 20 norske fremmedkrigere, menn som har reist til Syria og sluttet seg til IS. Kandidatene er undersøkt under ni ulike parameter som omhandler ulike sosiale forhold som arbeid, utdannelse, religiøs tilhørighet, med flere. Funnene er utarbeidet gjennom lesingen av en rekke åpne kilder og informasjonen rundt hver person er ført inn i en matrise for oversikt og sammenligning. På grunn av anonymiseringen av kandidatene, foreligger ikke den utfylte matrisen. Videre foreligger heller ikke artikler eller intervjuer som kan identifisere personene i litteraturlisten.

Hovedteoriene som er brukt i oppgaven er identitetsteori og sosial identitetsteori (Erik Erikson) og Den Globale Ummah/globaliseringsteori (Olivier Roy). Ved analysen av hvert av parameterne ses funnene opp mot relevant teori.

Tilnærmingen til stoffet er gjort gjennom metodene livshistorieforskning (Pierre Bourdieu) og hermeneutikk (Hans Georg Gadamer m.fl.).

Forord

Det er med stor lettelse og takknemlighet at jeg endelig leverer denne masteroppgaven. Etter to år med hard jobbing måtte jeg innse nederlaget og endre hele min tilnærming til prosjektet. Det jeg håpet skulle bli en rekke dybdeintervjuer av radikaliseringskandidater, måtte endres til en studie basert på åpne medier. Oppgaven slik den fremstår i dag har jeg jobbet med siden mai 2016. Med full jobb og en ettåring har det vært en utfordring å få dagene til å gå opp.

Jeg skylder min veileder Safet Bektovic en stor takk for hjelpen. Når jeg har gått meg fast i et lukket rom uten å finne utveien, har rådene fra han åpnet dører og muligheter som ikke hadde vært synlige for meg uten hans hjelp. Du har hjulpet meg med å se det meningsfulle når jeg selv har manglet den nødvendige innsikten. Du har også vist interesse og optimisme på mine vegne, tusen takk for det

Jeg vil også gjerne takke mine ledere, kollegaer og venner på stasjonen for deres interesse i arbeidet mitt og oppmuntring. Særlig Hanne har gjort det mulig for meg å balansere oppgaven, jobben og familien uten at jeg følte at jeg forsømte noe. Jeg står klar til å hjelpe deg med ungdomssaker når du måtte trenge min hjelp!

Tusen takk også til Tommy for interesse og korrekturlesing. Og til han og andre venner for forståelsen for min tidvis asosiale livsstil.

Sist men ikke minst vil jeg takke min kjære mann, som har vært en pådriver for at jeg skal få jobbet og ferdigstilt arbeidet med oppgaven. Ikke en gang har du gjort det vanskelig for meg å trekke meg tilbake med arbeidet mens du har passet junior. Ingen kunne bedt om en bedre mann enn deg. Jeg vil også takke sønnen vår for at han alltid har lyst til å leke og kose med mamma når hun trenger en pause. Når jeg nå endelig har klart å nå de magiske 28.000 tegnene og levert oppgaven. Er min neste oppgave 28.000 knebøy for å veie opp for denne stillesittingen.

Frogner, januar 2017

Gunn Frøvold

Innholdsfortegnelse

DEL I	10
1.1 INNLEDNING	10
1.2 BEGRUNNELSE	12
1.4 BEGREPSAVKLARINGER	13
1.4.1 Radikalisering	13
1.4.2 Fremmedkriger	16
1.4.3 Radikal	16
1.5 TEORETISKE PERSPEKTIVER	17
1.5.1 Identitet	17
1.5.2 Den globale Ummah	20
1.5.3 Max Webers Idealtyper	22
1.6 METODE	24
1.6.1 Livshistorieforskning	25
1.6.2 Utvelgelse av artikler for analyse	28
1.6.3 Hermeneutikk	29
1.6.4 Valg av parameter for sammenlikning	32
1.6.5 Gjennomgang av materiale	33
1.6.6 Valg av fagartikler i oppgaven	34
1.7 ETIKK	35
DEL II	38
2.1 DEN TILTREKKENDE JIHADISMEN	38

2.1.1 Hvor reiser dagens fremmedkrigere	38
2.1.2 Al-Qaida og Den Islamske Stat	39
2.1.3 Salafisme	41
2.1.4 Politikk og ideologi	42
2.1.5 Et kritisk blikk på teologien	44
2.2 KONTEKSTUELLE FORHOLD	46
2.2.1 Radikalisering og fremmedkrigere nasjonalt og internasjonalt	46
2.2.2 Fremveksten av islamisme i Europa	47
2.2.3 Fremmedkrigere i dag	49
2.2.4 Islamsk radikalisering i Frankrike og Storbritannia	50
2.2.5 Radikaliseringens mønster i Europa	52
2.2.6 Den norske konteksten	56
2.2.7 Er IS en gjeng?	57
2.3 RADIKALISERINGSMØNSTRE	58
2.3.1 Tore Bjørgo	59
2.3.2 Petter Nesser	60
2.3.3 Hva de radikale ikke er	62
2.3.4 Salafismen er den fremmedgjorte ungdommens religion	63
2.3.5 Et muslimsk perspektiv på radikalisering og terror	65
DEL III	67
3.1 GJENNOMGANG AV PARAMETERNE	67
3.1.1 Bruk av internett	67
3.1.2 Jobb og utdanning	69

3.1.3 Kriminalitet	72
3.1.4 Farsfigur	74
3.1.5 Den muslimske far	76
3.1.6 Den religiøse endringen	77
3.2 ET BILDE AV DEN NORSKE FREMMEDKRIGEREN	81
3.3 AVSLUTTENDE PERSPEKTIVER	84
3.4 FREMMEDKRIGERNES MENNESKELIGHET	86
LITTERATURLISTE	90
INTERNETTREFERANSER	94
VEDLEGG	97

DEL I

1.1 Innledning

14. februar 2015 ble det løsnet flere titalls skudd mot kulturhuset Krudttønden i København. Målet var et debattmøte omhandlende ytringsfrihet og ekstrem islamisme. En sivil ble drept og tre politibetjenter ble skadet. Senere samme dag ble nok en sivilperson drept og to politibetjenter skadet da samme gjerningsmann oppsøkte et jødisk arrangement og åpnet ild mot de involverte som sto vakt på utsiden.

Gjerningsmannen var den 22 år gamle Omar Abdel Hamid Al-Hussein. Han var tidligere kjent av politiet fra gjengmiljøet og hadde sluppet ut av fengselet i januar etter å ha sonet en dom for knivstikking. Al-Hussein var ifølge Danmarks radio sønn av palestinske foreldre, født og oppvokst i Danmark. Han kom ut av fengsel 30. januar. Utdannelsen hans besto av 9 år i folkeskolen, uten folkeskoleeksamen. Tre av disse årene tilbrakte han i Jordan. Han hadde senere fullført "Højere forberedelseseksamen", en utdanning på gymnasnivå, dette hadde han gjort delvis i fengselet.¹

Al-Hussein hadde vært i PETs (Politiets Efterretningstjeneste) systemer siden høsten 2014 da de hadde mottatt en bekymringsmelding. Lars Erslev Andersen, seniorforsker ved DIIS – Dansk Institut for Internationale Studier uttalte i et intervju med DR Nyheder ".. de nuværende oplysninger giver ikke ligefrem et billede af en person, der var på en religiøs mission..".²

Angrepene utført i Danmark har mange likhetstrekk med angrepene i Paris 7. januar i 2015. Begge angrepene var delt i to faser, der første fase rettet seg mot Muhammadtegninger og andre fase rettet seg mot jøder. Også i Frankrike hadde terroristene; brødrene Cherif Kouachi og Said Kouachi og Amedy Coulibaly bakgrunn fra kriminelle miljøer, men i tillegg hadde de vært en del av et radikaliseret miljø. Andersen sier videre i sitt intervju at omstendighetene rundt Al-Hussein ikke vitnet om en sterkt troende mann, men heller at det var snakk om en mann som hadde vært en del av det kriminelle miljøet og utførte en terrorhandling som en måte å være tøff på. Flere

---

¹ www.dr.dk/Nyheder/Indland/2015/02/16/135732.htm

² Lars Erslev Andersen www.diis.dk/aktivitet/smaakriminel-endte-udfoere-paris-inspireret-angreb 20.04.15

av de unge mennene som kaller seg hellige krigere virker til å være såkalte "dropouts" som er på kant med loven og som kan ha blitt påvirket av andre innsatte fra fengselstiden.³ Al-Hussain ble beskrevet som en ustabil og hissig person med et mulig hasjmisbruk. Han skal ha mislikt jøder på grunn av situasjonen i Gaza og mente at religionen skulle respekteres og at man dermed ikke skulle latterliggjøre profeten Muhammad.⁴

Et lignende bilde gjentok seg med terroristene fra angrepet i Paris, Bataclan 14. November 2015. Flere av terroristene hadde ifølge medier en småkriminell fortid og liten skolegang. De hadde levd mer eller mindre vanlige ungdomsliv før de plutselig hadde blitt radikalisert og flere hadde vært i Syria og trent med IS. Noen av terroristene var brødre og flere kom fra samme bydel, noen hadde også vært i Syria sammen.⁵ Og igjen så vi sammenfallende elementer ved terroristene ved flyplassen i Brussel i mars 2016., likhetene er mange og det tegner seg ut noen fellesnevner blant europeiske radikale.

Den franske forskeren på ekstremisme Olivier Roy sier i et intervju med det tyske nettstedet Qantara.de⁶ i mars 2016 at islamsk radikaliserings ikke er et resultat av mislykket integrering, mange av de radikalisererte er godt kulturelt integrerte. Selv når de bryter med samfunnet, er de europeiske jihadistene dedikert til en vestlig modell. Dette er nihilistisk og ikke i tråd med islamsk tradisjon. De har i mange tilfeller utviklet en fascinasjon for voldsetikk fra filmer og videoer. De er i så måte mer like skoleskytterne fra Columbine High School og masse-morder Anders Behring Breivik.⁷ Forfatteren av boka "Jihad" Gille Kepel, også han fransk, sier seg sterkt uenig i det Roy hevder og mener radikaliserings oppstår som et resultat av dårlig integrering og ungdommer som ikke føler seg som en respektert del av samfunnet de har vokst opp i. Dette er to av stemmene jeg vil se nærmere på i oppgaven min.

---

³ Lars Erslev Andersen www.diis.dk/aktivitet/smaakriminel-endte-udfoere-paris-inspireret-angreb 20.04.15

⁴ Lars Erslev Andersen i magasinet Beredskab funnet på www.diis.dk/files/media/documents/activities/beredskab.pdf

⁵ <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/11996120/Paris-attack-what-we-know-about-the-suspects.html>

⁶ Qantara.de er et samarbeid som driftes av det tyske utenriksdepartementet

⁷ <https://en.qantara.de/content/interview-with-french-extremism-researcher-olivier-roy-radicalisation-is-not-the-result-of>

1.2 Begrunnelse

Det foreligger ikke en kvantitativ studie i bakgrunnen til europeiske fremmedkrigere. Vi vet likevel en del om bakgrunnen til mange av disse. Det kommer frem at flere og flere av de såkalte radikale islamistene som har utført terrorhandlinger i Europa, har bakgrunn fra vanskelige sosiale forhold og kriminelle miljøer. Også i Norge foreligger det informasjon om at unge menn med kriminell bakgrunn har reist til Syria for å kjempe med IS. Det er kjent at det finnes aktive ekstreme islamistiske miljøer i Norge. Disse miljøene tiltrekker seg stadig nye tilhengere og noen av disse blir rekruttert som fremmedkrigere.⁸ Gjennom media har det de siste årene kommet frem informasjon om norske fremmedkrigere som reiser til Syria. Dette er informasjon om familie, sosial bakgrunn og personlige interesser. Norge er et mindre land med et relativt gjennomsliktig samfunn, informasjonen rundt personene har dermed vært kjent i nærmiljøet og har spredd seg videre til medier gjennom intervjuer og undersøkende artikler. Noen av disse personene har gitt sitt samtykke til at det blir publisert artikler om dem, et fåtall har også latt seg intervju. Noen ganger har familier av avdøde stilt opp til intervjuer med media. Andre igjen har blitt tiltalt for å ha inngått terrorforbund og man har kunnet finne informasjon i domsavsigelsene. Disse forholdene har lagt til rette for at media har kunnet identifisere og tegne et bilde av flere av fremmedkrigerne. Også i Europa generelt har media og politietterforskning identifisert og dokumentert livshistorier og bakgrunn til flere fremmedkrigere. Det finnes dog ikke en åpen database med informasjon om islamske militante som har blitt medlemmer av terrorgrupper som IS eller al-Qaida.

1.3 Problemstillinger

Jeg er interessert i om det finnes fellesnevner blant unge radikale som har dratt til Syria for å bli fremmedkrigere. Jeg vil derfor gjøre en kvantitativ analyse av de kjente norske fremmedkrigerne og se om jeg gjennom dette arbeidet kan finne gjennomgående tendenser og likhetstrekk mellom disse. Hvilken sosial bakgrunn de har og hvordan de har levd livet sitt frem til de dro til Syria. Hva trekker de mot ekstreme islamistiske grupper som IS?

---

⁸ PSTs trusselvurdering 4. februar 2015

Samfunnsmessig mener jeg det er relevant med denne oppgaven for å forsøke å lage et godt grunnlag for en forebygging av fenomenet. På den vitenskapelige siden ønsker jeg å systematisere den kunnskapen som allerede foreligger rundt de norske fremmedkrigerne.

1.4 Begrepsavklaringer

1.4.1 Radikalisering

Det kanskje viktigste begrepet å avklare i denne oppgaven er "radikalisering" og jeg vil forsøke å gjøre en grundig avklaring av begrepet. Jeg har i arbeidet med begrepsavklaringen støttet meg til Tobias Gemmerlis rapport "Ny definition af radikalisering – en ligning med mange ubekendte" ved Dansk Institut for Internationale Studier – september 2014.

Stadig flere forskere mener at radikaliseringebegrepet er så flertydig at det ikke kan anvendes og en ny definisjon av begrepet er etterspurt. Begrepet ble mye tatt i bruk etter bombene i London i juli 2005. På det tidspunktet forelå det ikke en vitenskapelig konsensus rundt radikaliseringebegrepet, noe som førte til forenklede modeller som beskrev radikalisering gjennom et sårbart individ som gjennomgikk en lineær prosess som førte til en gradvis aksept av vold – og endelig egen voldsanvendelse. Denne forståelsen hadde fokus på en kognitiv voldsvilje og baserte seg på en tanke om at volden er konsekvensen av en ekstrem tankegang.

Jeg vil starte med en norsk definisjon av radikaliseringebegrepet for å ha et sammenligningsgrunnlag til den definisjonen som Gemmerli har jobbet seg frem til. I Den Norske Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme defineres begrepet som følger *"Radikalisering forstås her som en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål. En radikaliseringsprosess som leder frem til voldelig ekstremisme kjennetegnes av:*

- *en kognitiv utvikling mot en stadig mer ensidig virkelighetsoppfatning, der det ikke er rom for alternative perspektiver.*

- *Dernest en videre utvikling der virkelighetsoppfatningen oppleves så akutt og alvorlig at voldshandlinger er nødvendige og rettferdige.”⁹*

Denne definisjonen inneholder en del implisitte elementer og kan fremstå noe uklart for leseren. Den tar utgangspunkt i en form for voldelig radikaliseringsprosess uten å påpeke at en radikaliseringsprosess kan være ideologisk uten å føre til voldsanvendelse. Videre trekkes det en sammenheng fra radikaliseringsprosessen frem til voldelig ekstremisme, noe som ikke nødvendigvis kan anses som to sider av samme sak, slik man får et inntrykk av når man leser definisjonen. Et tredje element jeg vil adressere, som Gemmerli påpeker i sitt arbeid og som ikke fremkommer i Regjeringens bruk av begrepet, er den gjensidige eskaleringen som vil kunne skje mellom de som radikaliseres og motparten som skal håndtere utviklingen. Når jeg nå har sett på denne definisjonen, vender jeg blikket mot Gemmerlis arbeid for å forsøke å kartlegge de mange elementene som må tas høyde for i utviklingen av en radikaliseringsdefinisjon.

Forskning og praksis har vist at det finnes mange radikaliseringsforløp, og personer med likt utgangspunkt eller sammenfallende livsløp – kan komme til forskjellige mål.

En god radikaliseringsdefinisjon krever både bredde og presisjon, da den tar utgangspunkt i varierende antakelser om menneskers motiver og handlingsmønstre. Blir definisjonen for generell, vil det kunne føre til forenklede årsakssammenhenger. Blir den på den andre siden for detaljert, vil et favoriserende perspektiv fortrenge andre perspektiver og faktorer – noe som igjen gjør definisjonen mangelfull.¹⁰

Å lage en entydig definisjon av begrepet radikaliseringsprosess med både bredde og presisjon er med andre ord umulig og begrepet må tilnærmes med utgangspunkt i forskjellige perspektiver.

Det er først og fremst to hovedelementer generelle radikaliseringsdefinisjoner forholder seg til. En kognitiv radikaliseringsprosess til ekstreme synspunkter, også kalt en ideologisk radikaliseringsprosess. Eller med et fokus på vold og kriminalitet i en atferdsendrende prosess, også kalt voldelig radikaliseringsprosess. Flere har ønsket å knytte disse sammen, men det er

---

⁹ Justis- og beredskapsdepartementet "Handlingsplan mot radikaliseringsprosess og voldelig ekstremisme" 10. Juni 2014 s. 7

¹⁰ Gemmerli, Tobias, Ny definition af radikaliseringsprosess – en ligning med mange ubekendte, DIIS Policy Brief, september 2014

uenighet om sammenhengen mellom det å ha radikale synspunkter og det å handle voldelig.

For å forklare dette retter Gemmerli fokuset mot "det normale" som startpunkt for noe som avvikes til fordel for noe ekstremt – i enten holdning eller atferd.¹¹ Dette fører oss over til spørsmålet om hva som er normalt. Hva som kjennetegner det normale er politisk, kulturelt og sosialt definert. Det normale undergår konstante forandringer, da tidene forandrer seg og det som kunne anses som radikalt i tidligere tider – vil nå kunne anses som normalt. Med andre ord blir ikke "det normale" en objektiv målestokk for ekstremisme og ikke relevant som noe radikalisme står i motsetning til.

Å lage en radikaliseringsdefinisjon uten å innlemme egen forutforståelse for hva man selv mener er normalt – er dog ikke mulig, da det alltid vil ligge politiske og/eller normative elementer i skyggene. Å gjøre radikalisering om til en ren vitenskap er således ikke mulig.

Det er ikke bevist at ideologisk radikalisering påvirker utøvelsen av vold og vitenskapelig sett er sammenhengen mellom radikale holdninger og voldelig handlinger fortsatt et åpent spørsmål. Ideologisk radikalisering må på bakgrunn av dette derfor anses som en demokratisk frihet og videre betegnes som "demokratisk normalt".¹²

Den relasjonelle og reaktive prosessen rundt radikaleringen medfører en eskalering, ikke bare på den ene siden av konflikten men påvirkes også av motpartens håndtering av utviklingen. Samfunnets tiltak må derfor være gjennomtenkte for å ikke skape følelsen av "oss og dem". Slik kan miljøer der vold har oppstått kunne hjelpe oss å forstå grunnen til denne eskaleringen. Demokratiet og samfunnet vil kunne gjennomgå en intern radikalisering som følge av ekstremismen som må håndteres. En må se på seg selv og ens tiltak med kritiske øyne slik at ikke forebyggingspolitikken gjennomgår en "selv-radikalering" både ideologisk sett og atferdsmessig.

Etter å ha gjennomgått de nevnte elementer, kommer Gemmerli frem til en generell definisjon med forbehold og oppmerksomhet rundt radikaliseringsbegrepets uavklarte karakter. Slik kan definisjonen presenteres med spesifikke eksempler som kan illustrere kompleksiteten og bredden slik den forekommer i ulike kontekster.

---

¹¹ ibid s. 3

¹² ibid s.3

Med fokus på radikaliserings atferdssosialiserende og voldsfremmende dynamikker, kan definisjonen bli som følger:

Radikalisering er en kontekstavhengig eskalasjon som leder til en stigende anvendelse av politisk vold – ofte i direkte konfrontasjon med en voldelig eller repressiv motpart.

1.4.2 Fremmedkriger

En fremmedkriger er en privatperson som kjemper i en fremmed konflikt uten betaling.¹³ Fire elementer skiller fremmedkrigere fra andre aktører; de er privatpersoner, ikke utsendte soldater. De kjemper i et land som ikke er deres eget, og er dermed ikke opprørere. De kjemper innenfor et konfliktområde og er dermed ikke internasjonale terrorister. De er ideologiske motiverte, og dermed ikke leiesoldater. De har likevel det til felles med leiesoldater at de er krigsfrivillige.¹⁴

1.4.3 Radikal

I forlengelsen av radikaliserings, vil jeg ta kort for meg begrepet "radikal". Etymologisk betyr radikal "grundig, dyptgripende; som tar sikte på gjennomgripende forandringer, særlig av sosiale og politiske forhold."¹⁵ Ordet kommer av lavlatin "radicalis" som betyr "av roten, først, fundamentalt" og er beslektet med norsk "rot".

Ifølge den franske forskeren og religionshistorikeren Olivier Roy, er det to måter å definere hva det som av fagpersoner omtales som *en radikal* er.

Først er det de som aktivt deltok enten 1) ved å reise til et fristed for terrorister; Jemen, Syria, Irak eller tidligere Bosnia og Afghanistan, 2) gjennomførte et terrorangrep, 3) ble pågrepet på et sent stadium i planleggingen av et slikt terrorangrep.

---

¹³ Hegghammer, Thomas "The rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad" <International Security 35 (3) : 53-94 2010 s. 57

¹⁴ Hegghammer 2010 s.57f

¹⁵ De Caprona, Yann, Norsk Etymologisk Ordbok, Kagge Forlag, 4. Opplag, 2013, s. 1044

Den andre kategorien består av de som kun har ytret et ønske om å reise til en slik destinasjon eller å gjennomføre noe i Europa. Den andre gruppen er problematisk fordi overvåkingen over internett øker og man er i større grad i stand til å pågripe de som kommer med slike ytringer. Man er derfor ikke sikker på hvor mange som faktisk hadde vært i stand til å utføre de handlingene de har hevdet å skulle utføre.¹⁶

1.5 Teoretiske perspektiver

1.5.1 Identitet

"In the social jungle of human existence, there is no feeling of being alive without a sense of identity." Erik Erikson

Fokuset i oppgaven er sosiale forhold og likheter mellom norske fremmedkrigere. Informasjonen vi innehar om de europeiske fremmedkrigerne er blant annet at de er relativt unge, i slutten av tenårene og opp i tyveårene, med noen unntak. Dette er en periode der man gjennomgår en forandring fra voksen til barn og man forsøker å finne sin egen identitet. Denne søken etter sin identitet kan være et element i radikaliseringsprosessen og kanskje også en faktor som utnyttes av terrororganisasjoner for å tiltrekke seg potensielle medløpere. Jeg vil derfor ta for meg noen teoretiske perspektiver rundt ungdom og identitet.

Den britiske forskeren på radikalisering Shiraz Maher sier at identitetskriser og følelsen av å tilhøre noe er sentrale i radikaliseringsprosesser.¹⁷ Å ha en egen sosial identitet betyr å være sammen med en egen gruppe, være som de andre i gruppa og se ting fra gruppas perspektiv.¹⁸ Jeg vil i denne delen av oppgaven først se på den tyske psykologen

---

¹⁶ Roy, Olivier "What is the driving force behind jihadist terrorism? – A scientific perspective on the causes/circumstances of joining the scene" tale under Bundeskriminalamt Autumn Conference, Mainz Tyskland, 18-19 november 2015

¹⁷ <http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jun/17/roots-radicalisation-identity-bradford-jihadist-causes>

¹⁸ Stets, Jan E. og Burke, Peter J., Identity Theory and Social Identity Theory* i Social Psychology Quarterly, 2000, Vol. 63, No.3

Erik Eriksons psykososiale stadier og utvikling, for deretter å ta for meg sosial identitetsteori.¹⁹

Erik Erikson utviklet teorien om ulike stadier i utviklingspsykologien. Han forsto mennesket som et sosialt vesen som utvikler seg sammen med andre mennesker i et visst samfunn, i en viss historisk, kulturell og økonomisk tidsalder. Mennesket er født inn i et bestemt samfunn, i en bestemt gruppe, med bestemte kulturelle holdninger og normer. Dette har betydning for deres utvikling fysisk, psykisk, sosialt, kulturelt økonomisk og religiøst.²⁰

Erikson kategoriserte åtte utviklingsstadier i et menneskes liv, fra nyfødt til alderdom. Interessant i denne sammenheng er stadie 5; ungdom og stadie 6; tidlig voksen alder. Eriksons ungdomsperiode svarer i utgangspunktet til puberteten, men i dagens samfunn kan dette forlenges inn i tidlig voksenstadiet, fordi utdanningsløp i våre dager er lenger og fordi ungdommen ikke kommer inn i arbeidslivet før senere. Det er i menneskets ungdomsperiode at identiteten utvikles. Ved siden av familie og skole, er det først og fremst tilknytningen til kamerater og venner som har størst betydning for at vedkommende skal finne sin egen identitet. De unge "dyrker" hverandre i vennegjenger, idrettslag og andre foreninger som støtter identiteten deres samtidig som den tar avstand fra andre ungdomsgrupper.²¹

I tidlig voksen alder finner man ifølge Erikson sin identitet gjennom arbeid og relasjoner til andre både på og utenfor jobb. Hvis det ikke lykkes for personen å involvere seg med andre mennesker og i arbeidslivet, kan vedkommende føle seg isolert og trekke seg tilbake fra andre mennesker.²²

Hvis ungdommen og den unge voksne ikke finner sin identitet på nevnte vis kan personen bli apatisk og handlingslammet. Et samfunn tilbyr en rekke ulike roller for dets medlemmer, dette kan være rollen som student, idrettsutøver, arbeidstaker, forelder eller andre. Noen personer finner ikke en rolle som passer for seg og på den måten faller de utenfor og kan bli handlingslammet som nevnt. Eventuelt så kan

---

¹⁹ Noen av de reisende kan ha eller ha hatt personlighetsforstyrrelser eller lidd av psykisk sykdom som kan ha ført dem til å ta valgene de har gjort. Men jeg velger å ikke ta for meg dette, da jeg ikke ser det som relevant for oppgaven min.

²⁰ Jerlang, Espen, Utviklingspsykologiske teorier: en innføring, 3.utg., Gyldendal, 2000

²¹ Jerlang s.100ff

²² Jerlang s. 104

reaksjonen på at man ikke finner sin identitet være at man velger en form for "negativ" identitet. En "negativ" identitet kan eksempelvis være en kriminell løpebane, men det kan også være deltakelse innen en alternativ politisk eller religiøs bevegelse.

I forbindelse med teorien om utviklingen av negative identiteter, kan man trekke paralleller til IS og det alternativet de kan representere for ungdom som faller utenfor. Som Olivier Roy påpeker – er IS en ungdomsbevegelse som gir unge mennesker enkle regler å leve etter og følelsen av å ha en viktig rolle i en stor gruppe.²³

Erikson kritiserte også samfunnets ledere for deres manglende evne til å komme med en sunn ideologi og overføring av verdier til den yngre generasjon som ville være troverdige for dem. Isteden utsettes ungdom for massivt press i skole, arbeidsløshet og de føler seg fremmedgjort fra samfunnet. Særlig kan dette tenkes om ungdom med foreldre fra en annen kultur, som allerede har utfordringer knyttet til følelsen av tilhørighet.²⁴

Den polske professoren og filosofen Zygmunt Bauman skrev i sin bok "Savnet Fellesskap" at identitet var et surrogat for tilhørighet, et surrogat for stedet der man hørte hjemme eller et varmt fellesskap. Verden privatiseres og blir i større grad individfokuset i forbindelse med den globaliseringsprosessen som pågår. Man bygger seg derfor fantasier rundt identitet og fellesskap som trygge tilfluktssteder. Sårbarheten ved individuelle identiteter og utsattheten ved den ensomme identitetsbyggingen får personene til å søke etter felles knagger å henge angst og redsel på, for så å utføre ritualer sammen med andre som er like redde som de selv. Disse "knaggefellesskapene" kan gi en opplevelse av kollektiv trygghet og døyve ensomheten for en stund.²⁵

En persons identitet forsterkes gjennom medlemskap i en gruppe. Man kategoriserer seg selv i tråd med gruppens identitet og identifiseringen av en selv forsterkes således. På samme måte har gruppens identitet en forsterkende effekt fordi medlemmene identifiserer seg med saken, opptre likt og speiler seg i hverandre.²⁶

Ungdommer som radikaliseres har som tidligere nevnt gjerne sosiale utfordringer. Gjennom IS tilbys de en meningsfull tilværelse, en kamp for en global sak, en følelse av å

---

²³ Roy, Olivier, 2015

²⁴ Jerlang s. 105

²⁵ Bauman, Zygmunt, Savnet Fellesskap, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo, 2000, s. 48ff

²⁶ Stets & Burke s. 225ff

være viktig og det å være velkommen inn i en gruppe. Personer vil instinktivt gjøre en positiv evaluering av en gruppe når de blir medlemmer av denne. Individuer som identifiserer seg med en gruppe – føler ofte en sterk individuell tilknytning til gruppen. Denne identifiseringen til gruppen og etter hvert til medlemmene innad i gruppen, fører til at personen nødig forlater gruppen – til tross for at gruppens status er lav.²⁷

1.5.2 Den globale Ummah

Begrepet "umma" har en lang historie og strekker seg til tiden før Profeten Muhammad. På arabisk betyr ordet "nasjon, folk, samfunn" og stammer fra samme rot som ordet mor. Arabiske leksikografiske verk sier at "enhver generasjon er en umma" eller at den er "en samling av en hvilken som helst type, med en forenende faktor som religion, tidsperiode, geografisk område eller annet"²⁸

Ummahbegrepet har blitt sentralt innenfor Islam/Vesten diskursen i dag. Begrepet Ummah er mangetydig. Det former diskurser samtidig som det formes av diskurser. Flere grupper vil ha definisjonsmakt over begrepet, dette gjelder også den norske gruppen Profetens Ummah.²⁹ Sayyid Qutb, den kjente lederskikkelsen i Muslimske Brorskap knyttet begrepet Ummah nærmere en ideologisk ramme som i sin tur ble definert som en politisk orden der en gruppe mennesker har et islamsk levesett som styrer deres forestillinger, systemer, verdier, vurderinger og generelle livsform. Ummah blir dermed en ideell religiøs-politisk struktur; en stat.³⁰ Det kan virke som om den norske gruppen Profetens Ummah ønsker å fremstå som de som representerer denne staten og dette levesettet. Men denne fremstillingen avhenger av en bred aksept fra samfunnet, noe gruppen ikke har.

"Umma brukes i overnasjonal, overgeografisk og overhistorisk forstand, for å knytte de troende sammen i et åndelig fellesskap som ikke er bundet av de rådende politiske forhold. Umma kan i en slik forståelse bestå i et meningsfellesskap som tidvis overlapper med ulike

---

²⁷ Stets & Burke s. 226

²⁸ Eggen, Nora S., "Umma – et omstridt begrep" innlegg publisert på minotenk.no 15.12.2012 hentet fra www.utrop.no/Plenum/Kommentar/Blogg/24169 30.10.16

²⁹ Lia, Brynjar, "Profetens Ummah og sosiale medier" i Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett, PHS Forskningsrapport No 2013:1, Oslo, s. 105

³⁰ Eggen, 2012

former løst organiserte nettverk, uten å nødvendigvis identifiseres med ett bestemt av dem.”³¹

Olivier Roy sier at den muslimske Ummah ikke lenger er tilknyttet en geografisk enhet, men må ses på som en abstrakt enhet. Deterritorialiseringen av Islam er delvis et resultat av globalisering. På grunn av migrering lever flere og flere muslimer i samfunn som ikke er kulturelt muslimske. Religion og kultur er koplet fra hverandre, man lever ikke i et samfunn hvis dager og år styres av bønnetider, faste eller eid. Og man begynner selv å lete etter svaret på hva ”ekte” islam er. Olivier Roy definerer globalisering på følgende måte:

”Globalization means uprooting from given societies in an attempt to develop systems of thought that are no longer linked to a given culture, systems of thought or practices, behavior, taste, and modes of consumption.”³²

I islamsk filosofi har globalisering blitt kritisert, blant annet av den egyptiske filosofen Hassan Hanafi. Globaliseringen har ifølge han sin ideologiske bakgrunn i kolonialismen. Kolonimaktene forsøkte å skape en ny verdensordning der Vesten var sentrum og koloniene en periferi. Vesten ønsket å styre verden ut fra meninger og standardkriterium som skulle påtvinges alle og menneskerettigheter og demokrati overskygget spørsmål om nasjonal frihet og rettferdighet. Forbrukskulturen fra Vesten, og særlig USA ble innført i underutviklede land og Asia, Afrika og Latinamerika ble Vestens egne markeder. Dette skulle fremstilles som om det gagnet de underutviklede landene, når det i sannhet var stikk motsatt.³³

En tredjedel av verdens muslimer er i dag minoriteter. Muslimer i disse nye minoritetene må gjenskape hva det er som gjør dem muslimske utover den felles definerende faktoren at gruppen er tilknyttet Islam uten noen felles kulturell eller språklig arv. En del praktiserende muslimer opplever denne deterritorialiseringen i eget land, da globaliseringen og til dels vestliggjøringen av det tradisjonelle muslimske samfunnet gjør at det føler seg som minoriteter i eget land.

---

³¹ Eggen, 2012

³² Roy, Olivier, Religion in the New Europe, redaktør Michalski, Krzysztof, Central European University Press, 2006 s. 133

³³ Bektovic, Safet, Islamisk Filosofi . Bakgrunn, Problemstillinger og Moderne Udforminger, Forlaget Anis, 2012, s. 175

Som en protest mot (eller kanskje resultat av) denne vestliggjøringen oppstår islamismen.³⁴ Det de anser som en returnering til det tradisjonelle er i virkeligheten en ny form av tradisjonell Islam. Når man ikke er pålagt å følge noen religion, blir religionen et individuelt valg og man "tror" fremfor å være del av et lands tradisjon og kultur.

Dette personlige valget om å tro i sammenheng med deterritorialiseringen gir større valgfrihet i personlig religiøst liv. Omgivelsene har ingen formeninger eller formaninger rundt individenes personlige tro og det blir opp til en selv hvordan man fordyper seg.

Islamistene ønsker altså å gå tilbake til det opprinnelige Islam, men måten de gjør dette på er vestlig ifølge Roy. Og mens de selv mener å representere tradisjon, representerer de faktisk en negativ form for vestliggjøring. Gilles Kepel peker også på hvordan nedgangen av religion i den private sfære viste seg å være en irreversibel effekt av moderniseringen og førte til utviklingen av politiske grupper som sverget til Koranen alene og kalte på jihad.³⁵

1.5.3 Max Webers Idealtyper

Max Weber var økonom og sosiolog født i Tyskland. Hans hovedstudier lå innenfor feltene økonomi, politisk sosiologi og religionssosiologi. Weber utviklet flere metodetyper gjennom sitt arbeid og en av disse er aktuell å trekke frem i denne studien.

Weber utviklet nøkkelbegrepet "idealtipe" i et forsøk på å ta et skritt vekk fra datidens tyske studier av menneskets tanker og handlinger, den såkalte Geisteswissenschaft. Weber argumenterte for at intet system dannet av forskning er i stand til å gjenskape virkeligheten eller belyse alle sider ved et fenomen.³⁶ Webers ønske om å gjenskape virkeligheten og belyse alle sider ved fenomen er forøvrig i tråd med den franske sosiologen Pierre Bourdieu og hans fokus i livshistorieforskning. Men også med Hans Georg Gadamer og hans fokus på tekstens sannhetskrav innenfor hermeneutikken, som jeg vil komme tilbake til i metodekapittelet.

---

³⁴ Roy, Olivier, *Globalized Islam The Search for a New Ummah*, Columbia University Press, Paris 2004 s. 20f

³⁵ Kepel, Gilles, *Jihad – The Trail of Political Islam*, I.B.Tauris, London, 2004 s. 5

³⁶ Coser, Lewis A. *Masters of Sociological Thought – Ideas in Historical and Social Context*, Harcourt Brace Jovanovich, New York, 1977 s. 223

Innenfor all vitenskap forekommer seleksjon og abstraksjon. Så en forsker vil som regel alltid miste særegenhetene ved et fenomen når hun eller han velger en metode for sin studie, fordi en metode alltid vil være generell og ikke spesifikk for hvert fenomen. Hvis man på den annen side bruker tradisjonell, historisk konseptualisering og går inn i det spesifikke ved fenomenet, mister man muligheten for sammenlikning med relaterte fenomener. For å forsøke å lage en løsning på dette dilemmaet, utviklet Weber begrepet idealtyper.

Idealtypen er et analytisk instrument som gir forskeren et måleverktøy for både sammenfallende og divergerende sider i konkrete saker. Det er en basismetode for komparative studier.³⁷ Idealtypen er ikke ment som moralske idealer, man finner idealtyper innen alle samfunnslag og miljøer. Ei heller er det uttrykk for en form for gjennomsnitt. Idealtypen er en betoning av typiske handlingsmåter, et oversiktlig sammenligningsgrunnlag med tydelige, karakteristiske trekk. Idealtypen korresponderer ikke direkte med virkeligheten, men holder en liten avstand. Den er sammensatt av flere elementer fra virkeligheten og danner en presis logisk og sammenhengende helhet som man ikke kan gjenfinne i virkeligheten. Typiske egenskaper ved et sosialt fenomen danner konstruksjonen "idealtipe".

Weber presenterte tre ulike kategorier av idealtyper. Idealtypen med røtter i historiske fenomener. Altså som oppsto i gitte historiske perioder i gitte områder, for eksempel "moderne kapitalisme". Den andre kategorien inneholdt mer abstrakte størrelser som kunne finnes i flere kulturelle eller historiske kontekster, for eksempel "byråkrati". Den tredje typen idealtipe som går mer på en atferd. Innen det økonomiske feltet som var Webers interesse, refererte den til hvordan menn ville handle hvis de kun var drevet av økonomiske motiver, at de var rendyrkede økonomiske menn.³⁸

Idealtypene gjør forskeren i stand til å danne hypoteser som trekker sammenhenger mellom den og omstendighetene som førte til fenomenet, eller konsekvensene av fenomenets væren. Så hvis man i Webers ånd ønsker å studere den moderne kapitalismens religiøse røtter, vil det være tilrådelig å konstruere en idealtipe av protestant basert på særegenheter hos sekteriske protestanter under Reformasjonen. Man vil da kunne avgjøre om væremåten til protestanter i for eksempel England på

---

³⁷ ibid s. 223f

³⁸ ibid s. 224

1600tallet var i nærheten av denne typen og på spesifikt hvilken måte den ikke påvirket den. Videre ville denne typen hjelpe til å skille væremåten til mennesker tilhørende det katolske eller det protestantiske trossamfunn. Man kunne deretter se på hva som forekommer eller mangler i sammenhengen mellom fremveksten av protestantismen og den moderne kapitalismen.³⁹

Kunnskapen om Max Webers teori om idealtyper og hva dette handler om, tas med inn i kapittelet om radikaliseringsmønster. Der jeg skal ta for meg tre forskere og hvordan de ser på og karakteriserer personer som slutter seg til ekstreme islamistiske grupper. Petter Nesser og Tore Bjørgo har hver dannet seg fire kategorier av personer som har sine typiske trekk. Olivier Roy på den annen side – nevner et antall faktorer som kan men ikke nødvendigvis må være beskrivende for en potensiell fremmedkriger.

1.6 Metode

I forbindelse med denne oppgaven har jeg studert flere titalls artikler, intervjuer og reportasjer fra først og fremst norske, men også noen få utenlandske nettaviser. I tillegg har jeg gjennomgått mange forskningsrapporter fra norske og utenlandske universiteter, myndigheter og andre aktører. Avisartiklene jeg har studert har omhandlet menn boende i Norge som har dratt til Syria og kjempet for terrororganisasjonen IS. Det foreligger ikke intervjuer med hovedpersonene, men flere artikler er intervjuer med familie eller venner av kandidatene.

Da materialet jeg håndterte omhandlet personopplysninger kontaktet jeg Personvernombudet før innsamlingen og hadde en løpende dialog der vi kartla utfordringer og løsninger på disse. Videre utformet jeg et informasjonsskriv etter råd fra Personvernombudet. Dette skrivet sendte jeg ut til de kandidatene jeg undersøkte hvis adresse var mulig å oppdrive i åpne medier. Skrivet er vedlagt oppgaven.

En av de største utfordringen med dette arbeidet har vært å identifisere personene som jeg har lest om og skille informasjonen fra hverandre. Kandidatene har tidvis vært identifisert i artiklene men de har som oftest vært anonyme. Det har derfor vært

---

³⁹ ibid s. 224

nødvendig å lage seg et system for å gjenkjenne hvilken kandidat som er omhandlet til enhver tid på bakgrunn av den informasjonen jeg innehadde om vedkommende. På grunn av dette lagde jeg meg et oversiktlig diagram som jeg fylte ut for å kunne bruke i identifiseringen av kandidater i artikler. Jeg lagde meg deretter en mer detaljert oversikt over personene for å kunne ha et sammenligningsgrunnlag for analysen jeg skulle gjennomføre. Diagrammet jeg brukte for identifiseringen av kandidatene i avisartikler ligger vedlagt oppgaven.

En annen utfordring har vært å utforme parameter for sammenlikning av kandidatene. Temaet for oppgaven har vært sosiale likheter mellom norske fremmedkrigere, jeg har derfor søkt å utforme relevante punkter for å danne et godt sammenlikningsgrunnlag. Punktene kunne ikke være for spesifikk, ei heller for generelle. I tillegg måtte jeg ta hensyn til personvernet, dermed kunne jeg ikke bruke parameter som avslørte alder, fødested, bosted eller etnisk opprinnelse. Dette vil jeg utdype i et senere kapittel.

1.6.1 Livshistorieforskning

Livshistorieforskning som metode kan gi oss kunnskap om hvordan endringer i samfunnet kan påvirke enkeltpersoner og samtidig hvordan enkeltpersoner tar sine valg innenfor de begrensninger og muligheter man har. Metoden vil derfor illustrere både samfunnsmessige og individuelle trekk ved objektet for forskningen. Metoden har blitt mer utbredt de siste årene.⁴⁰

Pierre Bourdieu sier i sin bok "The weight of the world" at det er bortkastet å bruke gamle metoder i livshistorieintervjuer fordi de ikke griper poenget i kommunikasjonen med den som intervjues. Disse gamle metodene er utviklet for å kartlegge spesifikke fenomener og mønstre, ikke gå inn i den intervjuedes liv.⁴¹ Formålet er å sette intervjuobjektets liv og historie inn i en sosial og historisk tid og kontekst og på denne måten se de i lys av hverandre.

---

⁴⁰ Petersen, A. P., Glasdam, S., Lorentzen, V., Livshistorieforskning og kvalitative interview, Forlaget PUC, Viborg, 2007

⁴¹ Bourdieu, Pierre, The weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society, Stanford University Press, California, 1999, s.607

Bourdieu's begrep habitus er en måte og tenke og være i verden på. Man utvikler sin habitus fra barndommen av. Alle våre omgivelser påvirker vår habitus, og står i sammenheng med hvilken sosial og historisk kontekst vi lever i. Det er en form for tillærte tanke- og atferdsmønstre som er et resultat av våre erfaringer. Vi utlever vår habitus i samhandling med familie, venner, skole, arbeid og generelle omgivelser. Fordi habitus ikke er en uttalt tilstand, men noe vi bare har med oss fra vår sosiale og historiske bakgrunn kan den kun observeres i måten vi oppfører oss på, hvilken smak vi har eller måten vi snakker på. Den gjør at vi tar ting for gitt i egen tilværelse, uten at vi stiller spørsmål til det.

Mennesker innehar forskjellige former for kapital. Den økonomiske kapitalen er de midler man er i besittelse av og som i tillegg er et godt utgangspunkt for å tilegne seg de andre kapitalformene. Den kulturelle kapitalen handler om smak, språk, fremtreden og preferanser, denne kapitalen er viktig på områder som utdanning og arbeidsliv. Å inneha stor økonomisk kapital kan gi et godt grunnlag for å utvikle sin kulturelle kapital, fordi man da får tilganger på arenaer som de uten økonomisk kapital ikke har tilgang til. Sosial kapital kan virke sammen med de to andre formene for kapital og kan beskrives som sosiale ressurser som man har tilgang på gjennom sin relasjoner. Den sosiale kapitalen kan spille en rolle i hvilken jobb du får eller hvordan du stiger i gradene innenfor egen arbeidsplass. Det handler om hvem du kjenner og hvilke sosiale arenaer du har tilgang til gjennom dine relasjoner.

Jeg vil i den sammenheng nevne et eksempel fra norsk politikk som jeg synes illustrerer hvordan kulturell- og sosial kapital kan gjøre seg gjeldende. Åse Kleveland ble i 1990 tilbudt stillingen som kirke- og kulturminister i Brundtlands regjering. Da hun ikke var medlem av statskirken måtte hun ringe statsministeren og skuffet takke nei til tilbudet. Hvorpå statsministeren sa at hun skulle ta noen telefoner og deretter ringe henne tilbake. Brundtland ringte Kleveland tilbake etter femten minutter med beskjeden "Gudmund tar det", som var Gudmund Hernes i utdanningsdepartementet. På denne måten ble Kleveland kulturminister og ansvaret for kirkesakene ble overført fra kulturdepartementet til utdanningsdepartementet.

Mennesker tilegner seg posisjoner og bruker kulturell og økonomisk kapital til å knytte kontakter og danner seg forbindelser til den verdenen man lever i. Kapitaltypene handler om din sosiokulturelle og materielle arv som påvirker hvordan du forholder deg til omgivelsene. Og de henger sammen. Ved å opparbeide seg sosial kapital, kan man tilegne seg økonomisk kapital ved at man får tilgang til flere muligheter. I land som USA kan din families sosiale kapital eller økonomiske kapital skaffe deg tilgang til bedre skoler som i sin tur gjør det lettere å styrke de andre kapitalformene.⁴²

Jeg velger å bruke Bourdieu i denne oppgaven for å ha fokus på "det hele mennesket" som disse fremmedkrigerne er. Og til tross for at jeg ikke kan gjennomføre kvalitative intervjuer, så mener jeg det er viktig å ha fokus på helheten for å forstå mekanismene som ligger bak de valgene som er tatt av kandidatene. Da opplever jeg at teoriene til Bourdieu er nyttige verktøy for å utvikle en god forståelse av kandidatenes posisjon og miljø og hvordan dette har påvirket dem.

En av Bourdieus arvtakere Francine Muel-Dreyfus, også hun fransk, har brukt livshistoriemetoden i sine studier av yrker. Der Bourdieu i hovedsak brukte kvalitative intervjuer, har Muel-Dreyfus i tillegg til intervjuer benyttet seg av tidsskrifter, artikler, læreplaner og andre skriftlige kilder i sitt arbeide. I sin forskning på franske folkeskolelærere rundt 1900-tallet så hun på familiens sosiale bakgrunn i et historisk perspektiv og relaterte dette til familiens egen beskrivelse av sin bakgrunn. Denne tilnærmingen fordrer et reflektert forhold til det feltet man studerer fordi man ser på den enkeltes livshistorie i relasjon til (i dette tilfellet) yrkets historie og de sosiale forholdene rundt vedkommende. Stoffet blir på den måten både historisk og samtidig. I tillegg vektla hun forskerens eget ståsted i forbindelse med studiene, det var viktig å søke seg tilbake til det opprinnelige og frigjøre seg fra egne fordommer og den fremstillingen den studerte institusjonen selv presenterte seg med.

Fremmedkrigernes livshistorier vil være påvirket av deres identitet, utdanning, arbeid, familie og relasjoner. For å forstå hvorfor fremmedkrigerne gjør de valgene det gjør må man tilegne seg kunnskap, ikke bare om deres livshistorie, men også om habitatet de

---

⁴² Kuven, Britt Moene, Livshistorieforskning som metode – i lys av Pierre Bourdieu og Francine Muel-Dreyfus, i Nordisk Sygeplejerforskning 01/04 s. 72-79

lever i – den sosiale og historiske konteksten. Det er denne sosiale og historiske konteksten jeg er interessert i å kartlegge og om mulig finne likheter ved kandidatene. Jeg skal se på historiske aspekter ved islamsk terrorisme og fremmedkrigere, samt sosiale aspekter som tilhørighet og miljø og i forlengelse av dette; identitet.

Da jeg ikke vil kunne personlige intervjuer kandidatene jeg studerer, vil jeg ikke kunne observere deres atferd med hensyn til Bourdieus fokus på habitus i livshistorieforskning. Jeg vil ha tilgang på bilder, videoer og online-samtaler via dataene jeg har innsamlet og derfra kunne (om noe begrenset) få et inntrykk av kandidatenes habitus. Det er viktig at jeg innehar et reflektert forhold til det jeg studerer i tråd med det Muel-Dreyfus påpeker, da jeg i denne oppgaven ikke vil kunne begrunne valgene som kandidatene har foretatt seg. Det er heller ikke dette som er objektet for oppgaven min. Men om jeg finner at mange av kandidatene har liten eller ingen høyere utdanning, kan det være flere grunner til dette og selv om jeg ikke kan presentere disse funnene i oppgaven min – er det likevel viktig for min åpenhet i studiene at jeg ikke er forutinntatt.

1.6.2 Utvelgelse av artikler for analyse

I arbeidet med artiklene som jeg har brukt til analysen i denne oppgaven, har jeg som Muel-Dreyfus vektla, hatt fokus på min egen posisjon og fordommer til det jeg har studert. En fordom er ”en holdning basert på mangelfull kunnskap som disponerer en person til å uttrykke antipati overfor personer, grupper, ideer eller objekter.”⁴³ Disse fordommene gjør seg også gjeldende med tanke på sannhetsverdien i nyhetsartikler, derfor har jeg valgt artikler, intervjuer og reportasjer fra store norske aviser og tidsskrifter. Jeg har også brukt et fåtall av utenlandske aviser, med samme kriterier som grunnlag.

Ifølge Pressens Faglige Utvalg har alle redaktører og medarbeidere ansvar for å kjenne pressens etiske normer og plikter. Presseetikken gjelder hele den journalistiske

---

⁴³ Fordom: psykologi. (2013, 17. November). I Store norske leksikon. Hentet 15. Desember 2016 fra <https://snl.no/fordom%2Fpsykologi>.

prosessen, fra innsamling til presentasjon.⁴⁴ Vær Varsom-plakaten sier om journalistisk atferd og forhold til kildene "Vær kritisk i valg av kilder, kontroller at opplysninger som gis er korrekte. Det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder."⁴⁵

Gjennom min metodetilnærming er jeg ikke i stand til helt sikkert å verifisere sannheten i opplysningene som fremkommer i materialet jeg undersøker. Jeg kan heller ikke fullstendig forsikre meg om at journalisten(e) har opprettholdt reglene gitt av PFU. Som et tiltak for å opprettholde sannhetskvaliteten i dataene har jeg derfor satt krav til at opplysninger jeg bruker i mine parameter må fremgå i minst to ulike artikler fra ulike aviser. Denne kontrollmetoden er ikke vanntett, men forhåpentlig en kvalitetsforbedring i dataene som er innsamlet.

1.6.3 Hermeneutikk

Hermeneutikk er et viktig analyseverktøy i denne oppgaven, der jeg skal lese en rekke fagartikler, avisartikler, intervjuer og reportasjer. Metoden bygger på prinsippet om at mening bare kan forstås i lys av den sammenheng det man studerer, er en del av.

Fenomener kan tolkes på flere nivåer, for det finnes ingen egentlig sannhet.

Hermeneutikken legger vekt på fortolkningen av folks handlinger ved at man søker å finne et dypere meningsinnhold enn det som er åpenbart.⁴⁶

Svakheten ved en hermeneutisk tilnærming er dog at det ikke finnes en vitenskapelig målestokk som fungerer som et verifiseringsverktøy for den forståelsen man tilegner seg i arbeidet. Det finnes med andre ord ikke en fullkommen sannhet, en objektiv bekreftelse av forståelsen. At det ikke finnes én sannhet eller én gyldig forståelse er litt i Bourdieus ånd, som søkte seg bort fra spesifikke fenomener og mønstre i sin livshistorieforskning. Likevel, når det kommer til tekstfortolkning bør man gjøre seg

---

⁴⁴ Presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/ 15.12.16

⁴⁵ Vær Varsom-plakaten punkt 3.2 på Presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/ 15.12.16

⁴⁶ Thaagard, Tove, Systematikk og innlevelse, En innføring i kvalitativ metode, 4.utg., Fagbokforlaget, 2013, s.41

kjent med noen premisser som gjør seg gjeldende i arbeidet med forståelsen av det man leser. Jeg skal derfor se på noen kjente filosofer innenfor hermeneutikken og den historiske utviklingen de står for innen faget.

Et sentralt begrep innenfor hermeneutikken er *den hermeneutiske sirkel*. Den beskriver helheten i det som skjer ved lesingen av en tekst og at vi tilegner oss en mening om innholdet i den. Teologen og filosofen Friedrich Schleiermacher resonnerer at på samme måte som Bibelens tekst var et uttrykk og en manifestasjon av Guds ånd og vilje – var enhver språklig ytring en manifestasjon av en helhetlig, åndelig intensjon.⁴⁷ Han definerte hermeneutisk utlegning som en bevegelse frem og tilbake mellom tekstens enkelte bestanddeler og den bredere historiske og psykologiske meningsammenheng som tekstens deler blir forståelige gjennom. Denne uendelige bevegelsen frem og tilbake mellom de grammatiske delene og den psykologiske og åndelige helheten i intensjonen fikk navnet den hermeneutiske sirkel.

En annen som beskjeftiget seg med den hermeneutiske sirkel, var den tyske filosofen Wilhelm Dilthey. Han ønsket å innføre et psykologisk innfølingsaspekt til Schleiermachers hermeneutikk, med teorien om forståelsen som innlevende og objektiviserende rekonstruksjon av et fremmed menneskes sjelsliv. Han gjorde hermeneutikken til de humanistiske fags metode og mente å ha funnet prinsippet som skilte den humanistiske vitenskapens egenart og objektivitet fra naturvitenskapene. "Naturen forklarer vi, sjelslivet forstår vi".⁴⁸

Martin Heidegger avviste dette synet, han anså hermeneutikkens natur som en evig prosess. Hans elev Hans Georg Gadamer var også avvisende til Diltheys vitenskapeliggjorte og metodologiserende oppfatning av forståelsen. Her ble hermeneutikken ifølge Gadamer redusert til en gjentakende prosedyre som kan brukes på enhver historisk gjenstand for å utvinne en endelig objektiv mening. På denne måten

---

⁴⁷ Lægneid, Sissel og Skorgen, Torgeir, *Hermeneutisk lesebok*, Scandinavian Academic Press, 2014, s. 11

⁴⁸ *ibid*, s. 11

får historien preg av å være noe objektivt, noe avsluttet. Med Diltheys metode ble teksters eksistensielle sannhetskrav forsømt. Det var selve objektet for studier som skulle være rettskilden, ikke betrakterens evne til å oppfatte og forstå.

Ifølge Gadamer er forståelse at man selv finner de spørsmålene som teksten kan gi meningsfulle svar på. Leseren må ikke prøve å tilegne seg herredømme over teksten som gjenstand, men gå i dialog med den og være åpen for de sannhetskrav den tilbyr. Avgjørende for å oppnå objektiv forståelse er om man kan bruke tekstens sannhetskrav i situasjonen man befinner seg i til enhver tid. Hvis denne prosessen lukker avstanden mellom tekstens og fortolkerens historiske horisont, vil det som kalles en horisontsammensmelting finne sted.

Teologen Rudolf Bultmann lanserte på 1900-tallet begrepet forutforståelse og at hvert individs eksistensielle forutsetninger var grunnlaget for den forutforståelsen som styrer lesningen av tekster. Å forstå en tekst innebærer å prøve å forstå seg selv og nettopp dette forbinder leseren/fortolkeren med tekstens forfatter.⁴⁹

I arbeidet mitt med materialet må jeg gå i dialog med tekstene jeg studerer og være åpen for de sannhetene som fremkommer i dem. Jeg innehar en forutforståelse som vil prege hvordan jeg leser tekstene, men gjennom å lese tekstene flere ganger og med ulike tilnærminger, håper jeg å oppnå en horisontsammensmelting ved at avstanden mellom meg og teksten minsker.

En utfordring i arbeidet med tekstene er at de er basert på faktainformasjon om en tredjeperson innhentet av en journalist. Tekstene vil bære preg av forfatterens åpenhet overfor personer som er omhandlet, jeg har ingen måte å kontrollere tilnæringsmetoden som journalisten har brukt i sine intervjuer og personbeskrivelser. Ei heller har jeg noen kunnskap om journalistens forutforståelse. Det kan med andre ord

---

⁴⁹ ibid s. 19

allerede foreligge feilkilder og misoppfatninger fra journalistens side, noe som forringer dataene jeg har. Jeg er bevisst dette, men har søkt å velge ut sammenligningsparametere som har forholdsvis "enkle" praktiske svar. Selv om jeg finner det interessant, har jeg valgt å ikke fokusere på parametere som innbefatter mer relative observasjoner – som kandidatenes personlighet og subjektive innstilling til anliggender.

1.6.4 Valg av parameter for sammenlikning

Med oppgaven har jeg ønsket å se på de sosiale forholdene rundt norske fremmedkrigere som har reist til Syria og IS. Størsteparten av de norske fremmedkrigerne som har dratt, har vært unge i alderen 18-30 år. Finnes det noen klare fellestrekk mellom disse personene og i tilfelle; hva er disse fellestrekene? Jeg har derfor måtte reflektere over hvilken livssituasjon mennesker i denne alderen befinner seg i. Utdanning og jobb skilte seg derfor ut som to sentrale parameter for sammenlikning. Videre tenkte jeg det var aktuelt å se på kriminalitet og dernest rus. Å reise til et krigsherjet land og slutte seg til en organisasjon som er kjent for å gjennomføre voldelige aksjoner og utføre grusomme handlinger må appellere til en type menneske som er villig til å leve "på kanten". Men organisasjonen hadde også erklært seg som et kalifat og det har klare religiøse motivasjoner for handlingene som utføres av dets medlemmer. Derfor måtte også det religiøse ved kandidatene undersøkes. Gjennom arbeidet mitt har jeg sett at venner spiller en enorm rolle for ungdommer og unge voksne, min erfaring er først og fremst hos de kriminelle ungdommene. Videre har jeg sett at farens rolle hos særlig unge gutter med utenlandsk opprinnelse kan ha stor rolle for deres utvikling inn i voksenlivet. Jeg valgte derfor å ta med et parameter for fars tilstedeværelse, selv om dette var noe vanskelig å undersøke. Samt et parameter for venner og tilhørighet. Til sammen ble jeg da stående med disse spørsmålene;

Hvor mye utdanning hadde kandidatene

Hadde de vært eller var de i fast jobb på avreisetidspunktet

Hadde de kriminelt rulleblad

Hadde de erfaring med rus

Hadde de vært aktive i et religiøst miljø før radikaliseringen

Hadde de gjennomgått en plutselig religiøs endring

Var far tilstede under oppveksten

Hadde de brukt internett i radikaliseringsprosessen

Hadde de venner eller familier tilknyttet IS da de sluttet seg til gruppen

1.6.5 Gjennomgang av materiale

Da jeg gjennomgikk materialet mitt etter innsamlingen brukte jeg oversiktsdiagrammet som ligger vedlagt oppgaven. Jeg hadde i tillegg laget meg en oversikt med mer spesifikk informasjon om hver av kandidatene som jeg lagde egne diagrammer til oppgaven av. Når det kom til parameter som for eksempel det som omhandlet religiøst engasjement før radikalisering var ikke dette et klart ja/nei spørsmål. Det krevde derfor videre utdyping og behov for ekstra diagrammer for å skille mellom grad av engasjement, om engasjementet oppsto før eller i forbindelse med prosessen og hvilket type miljø som var aktuelle.

I analysen av materialet delte jeg alle de forskjellige parameterne for å kunne belyse de hver for seg. Deretter studerte jeg fagstoff i tilknytning til funnene mine.

Jeg forsøkte å tilstrebe en form for triangulering ved å bruke ulike typer av datakilder og se disse opp mot hverandre for å oppnå en mer helhetlig forståelse av fenomenet jeg undersøker, samt å kvalitetssikre informasjonen. Ved å bruke livshistorietilnærmingen for deretter å lage diagrammer for sammenlikning håper jeg at datakvaliteten holder en akseptabel kvalitet til tross for at informasjonen er hentet fra media..

Jeg vil med den kommentaren til slutt påpeke tre svakhetspunkter som jeg ser i oppgaven min.

For det første er det antall kandidater i oppgaven. Jeg har undersøkt 20 av det media melder skal være 90 norske fremmedkrigere i Syria. Jeg valgte 20 stykker da jeg gjennom innhentingene så at det var disse jeg var i stand til å innhente tilfredsstillende

informasjon om. Jeg anser antallet som et bra grunnlag for sammenlikning, men variasjoner kan likevel forekomme og det fulle bildet av de norske fremmedkrigerne vil ikke komme frem.

For det andre er typen av datamateriale jeg har innhentet og videre analysen, utsatt for svakheter slik jeg er inne på over. En av disse er som følge av at dataene kommer fra sekundære kilder. Selv om jeg har tilstrebet å inkludere så mange datakilder som mulig og på den måten søkt å bruke en form for triangulering, foreligger det fortsatt en mulighet for at det er feil i de innsamlede dataene.

Et tredje svakhetspunkt ved studien er de parameterne jeg har valgt ut for undersøkelse. Selv om disse er bygget på teori og tidligere forskning, representerer de bare en liten del av en lang rekke faktorer som kan påvirke et menneskes motivasjon for å tilslutte seg en organisasjon som IS. Jeg kan derfor ha utelatt eller oversett parametere som kan være viktige.

1.6.6 Valg av fagartikler i oppgaven

Jeg har hatt et ønske om å kunne gi en god belysning av temaet jeg skriver om innenfor de begrensinger jeg har satt. Derfor har jeg fokusert på å finne fagartikler fra flere forskere – slik at min fremstilling ikke skal bli enfoldig. Norske fremmedkrigere som tilslutter seg IS er et ganske nytt fenomen, dermed finnes det heller ikke store mengder forskning på akkurat dette temaet. Høsten 2016 kom det ut en rapport gjennomført av Politiets Sikkerhetstjeneste ”Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer i Norge før de blir radikaliseret?”, her var det undersøkt likheter og fellesnevnerne blant personer som kom under nevnte kategori. Denne artikkelen har jeg gjennomgått og gjengir utdrag fra i avslutningen på oppgaven min i sammenheng med analysen av mine egne funn. Innen norsk forskning på islamsk radikaliserings har jeg brukt stoff fra forskerne Petter Nesser og Thomas Hegghammer ved Forsvarets forskningsinstitutt og Tore Bjørge ved Politihøgskolen. Jeg har også sett på dansk forskning i forbindelse med oppgaven min, i hovedsak artikler publisert ved DIIS – dansk institutt for internasjonale studier og de ansatte ved dette instituttet.

En forsker jeg har støttet meg en del til innenfor radikaliseringsmønstre er franskmannen Olivier Roy som har publisert flere arbeider som også er oversatt til

engelsk. Språk har vært en utfordring i arbeidet med innhenting av fagstoff, da rapporter som utarbeides ved de respektive universiteter og institutt i verden gjerne er skrevet på originalspråket. Dermed er det en del fagstoff jeg ikke får tilegnet meg. Særlig gjelder dette forskning gjort i de arabiske landene, men også mange franske bøker og artikler.

Som en motsats til Olivier Roy, har jeg brukt Gilles Kepel og Farhad Khosrakhavar – der særlig Kepel representerer en klar motsetning til Roy. Dessverre er utvalget av engelske artikler og bøker fra nevnte Kepel ganske begrenset.

Marc Sageman gjorde i 2004 en stor studie av 172 fremmedkrigere, denne studien har også vært nyttig i arbeidet mitt. Jeg har i arbeidet med Sagemans forskning vært bevisst den utviklingen som har skjedd de siste tolv årene, med opprettelsen av nye terrorgrupper og kandidater for radikaliserings.

Til slutt vil jeg påpeke at jeg har brukt artikler og intervjuer med forskere og fagpersoner i oppgaven. Dette fordi en del av den nyeste forskningen på området ennå ikke er publisert i større verk, samt at en del av materialet finnes oversatt til engelsk gjennom intervjuer med nevnte personer.

1.7 Etikk

“Every judgement of conscience, be it right or wrong, be it about things evil in themselves or morally indifferent, is obligatory, in such wise that he who acts against his conscience always sins.” Thomas Aquinas

Denne masteroppgaven omfattes av forskningsbegrepet ifølge De Nasjonale Forskningsetiske Komiteene og følgelig er jeg ansvarlig for å følge de forskningsetiske retningslinjene.

Forskningsetikk er betegnelsen på en samling av normer, verdier og institusjonelle ordninger som regulerer vitenskapelig arbeid, herunder arbeid som er gjort av

studenter.⁵⁰ Jeg har i oppgaven min hatt særlig fokus på personopplysningsloven fordi arbeidet mitt har vært rettet mot personer og jeg har behandlet deres personopplysninger. Det vil i slikt arbeid være viktig å ivareta vedkommende personers integritet og verne deres privatliv. Dette gjelder personene som er direkte involvert, men også deres familie, venner og øvrige omgangskrets.

Jeg har videre tatt en vurdering av utvalget jeg har sett på, for å sikre en reell anonymisering i oppgaven. Jeg valgte derfor å ikke bruke kvinner i undersøkelsen, da jeg mente at disse ville være lettere å identifisere. 88% av de norske fremmedkrigerne er menn ifølge PSTs rapport fra september 2016. I tillegg er det så få kvinner som har blitt helt eller delvis identifisert i media, at jeg fant det urealistisk å kunne anonymisere et så lite antall.

Et annet dilemma i arbeidet med anonymiseringen var faktorer som angikk alder, etnisitet, fødested og oppvekst. Da jeg skulle bruke åpne kilder mente jeg at disse opplysningene måtte anonymiseres av hensyn til personvern. De norske fremmedkrigerne har for eksempel svært varierende etnisk opprinnelse, og ville enkelt kunne identifiseres hvis disse opplysningene ble publisert i arbeidet mitt. Dette til tross for at faktorer som etnisitet er interessante opplysninger for en studie. Jeg har derfor ikke hatt parameter som har omhandlet etnisitet, alder, fødested, oppvekst eller bosted.

Som en utfordring i arbeidet med avisartikler, må jeg være bevisst at selv om jeg søker å følge personopplysningsloven under min innsamling – har ikke nødvendigvis journalisten som har skrevet artikkelen fulgt de samme retningslinjene. På bakgrunn av dette og for å ivareta anonymiseringen av personene, har jeg besluttet å skjule alle nettadresser som identifiserer de norske fremmedkrigerne jeg har brukt i utvalget i oppgaven min. Denne listen vil kunne leses ved å ta kontakt med undertegnede, men vil således ikke være relevant for andre enn sensorer som ønsker å verifisere min kildebruk.

Når forskning omhandler personopplysninger, må man som forsker innhente samtykke og gi informasjon til de som er gjenstand for forskningen. Hvis arbeidet ikke innebærer

---

⁵⁰ <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
12.12.16

direkte kontakt med deltakerne kan man gjøre et unntak fra regelen om samtykke.⁵¹ I tillegg er alle opplysningene som jeg har brukt tidligere publisert i media og dermed ikke ukjent materiale.

I dialog med personvernombudet kom vi frem til at jeg skulle utarbeide et informasjonsskriv for å sende dette til de personene som var omhandlet i studien. Om ikke disse var tilgjengelige, skulle skrivet sendes deres familie. Gjennom åpne kilder var jeg kun i stand til å finne adressen til én av personene, dermed er bare et brev sendt. Informasjonsskrivet ligger som vedlegg til oppgaven.

De nasjonale forskningsetiske komiteene sier at en forsker skal ha grunnleggende respekt for menneskeverdet og individets ukrenkelighet i sitt arbeid. Som forsker kan man ikke gå på bekostning av enkeltindividers interesser for å oppnå det man anser som bedre resultater i sin forskning. Man må utvise særlig aktsomhet når man behandler personopplysninger som fører til at individet kan identifiseres enten direkte eller indirekte som enkeltperson eller som medlem av et miljø.⁵²

Jeg har gått gjennom parameterne jeg har brukt utover de jeg tidligere har valgt å utelukke for å vurdere om de gir en tilstrekkelig anonymisering. Jeg gjorde dette etter at jeg hadde notert funnene, for å vurdere om noen funn var så spesielle at enkeltpersoner kunne trekkes ut. Jeg fant at parameterne tilfredstilte kravene satt av personvernombudet.

Videre har jeg valgt å ikke presentere det fulle skjema med løpende informasjon om hver av personene, da jeg ser at til tross for at mye informasjon er fjernet – vil kombinasjonen av opplysninger rundt hver person likevel kunne være avslørende når man ser disse i sammenheng.

---

⁵¹ <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
12.12.16

⁵² ibid 12.12.16

Da informasjonen jeg har brukt i oppgaven min har vært basert på artikler, intervjuer og reportasjer i nettaviser, har jeg fulgt noen retningslinjer som jeg selv har utformet. Jeg har ikke brukt funn som jeg bare har lest et sted, men må ha minst to referanser til en opplysning før jeg finner det akseptabelt å presentere i parameterne. Altså informasjon om at NN hadde et kjent rusmisbruk må kunne finnes i to ulike artikler fra forskjellige nettsteder. Dette gjør fortsatt ikke informasjonen helt sikker, men det har vært en middelvei mellom sikker informasjon og nødvendigheten av fremgang i arbeidet.

Personene i undersøkelsen min er sårbare for folks meninger og oppfatning. De har gjort og er beskyldt for å ha gjort handlinger som mange finner forkastelige. Jeg må derfor tenke på de konsekvensene arbeidet mitt kan ha for disse personene. Den konsekvensetiske grunnmodellen, også kalt den teologiske grunnmodellen, legger vekt på konsekvenser – den handling er rett som fører til det beste resultat. Og hvis man fokuserer på den regelorienterte varianten av konsekvensetikken er det de regler vi handler etter som er avgjørende for situasjonen.⁵³ I denne oppgaven har personvernombudet gitt meg noen regler eller retningslinjer for utføringen av arbeidet mitt, slik at det ikke skal medføre negative konsekvenser for personene jeg har undersøkt. I tillegg har jeg satt noen regler for meg selv for å sikre mest mulig god og riktig informasjon.⁵⁴

DEL II

2.1 Den tiltrekkende jihadismen

2.1.1 Hvor reiser dagens fremmedkrigere

Jeg vil i dette kapittelet se på Al-Qaida og Den Islamske Stat, deres ideologi, politikk og teologi. Al-Qaida har i noen tiår vært den mest kjent og fryktede terrororganisasjonen i

---

⁵³ Christoffersen, Svein Aage, Handling og dømmekraft, etikk i lys av kristen kulturarv, Tano, 1994, s. 67

⁵⁴ <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
12.12.16

den vestlige verden. Gruppen har også tiltrukket seg fremmedkrigere, men ikke i den skala som Den Islamske Stat, der fremmedkrigerfenomenet virkelig har eksplodert og det særlig i de vestlige landene. Hva er det som skiller disse grupperingene fra hverandre? Hva har Den Islamske Stat gjort "riktig" i å tiltrekke seg antallet av vestlige fremmedkrigere? Har de en bevisst strategi bak å rekruttere personer med kunnskap om andre lands kultur og geografi som gir et større potensiale for infiltrasjon og utøvelsen av terrorhandlinger i vestlige land?

2.1.2 Al-Qaida og Den Islamske Stat

Det var først med borgerkrigen i Syria at fenomenet "fremmedkrigere" ble et allment kjent begrep. Også tidligere hadde europeiske muslimer deltatt i nasjonale konflikter, som i Pakistan, Algerie og Somalia. Men i omfang av fremmedkrigere kom ikke disse konfliktområdene i nærheten av antallet som dro til Syria. Petter Nesser, forsker ved Forsvarets Forskningsinstitutt anslår at et tall mellom 3000 – 5000 fremmedkrigere har sluttet seg til grupper i Syria, men tallet er ubekreftet. Konfliktene i Afghanistan, Bosnia og Irak kan ha tiltrukket seg et hundretalls muslimer, noe som likevel er langt under Syrias nivå.⁵⁵

Al-Qaida ble grunnlagt i Peshawar i Pakistan i 1988. Det skulle være en arabisk paramilitær organisasjon som bar jihadfanen etter krigen i Afghanistan. Deres mål var å avsette arabiske diktatorer, frigjøre muslimer fra okkupasjon, frigjøre Palestina og til sist reetablere Kalifatet.⁵⁶ Lederne, den Saudi-Arabiske Osama bin Laden og egypteren Ayman al-Zawahiri utviklet en strategi rundt "global jihad" på 1990-tallet for å motarbeide Vestens innblanding i muslimske anliggender. Bevegelsen har opplevd fremgang og tilbakeslag gjennom årene og den har gjennomført store terroraksjoner i USA, Irak, Casablanca, Madrid, London men også i andre land. Etter organisasjonens leder Osama bin Laden og andre viktige lederskikkelser ble drept i 2011, er det uenighet

---

⁵⁵ Nesser, Petter, *Islamist Terrorism in Europe*, Hurst & Company, London 2015 s. 272ff

⁵⁶ *ibid* s. 27

rundt gruppens styrke og sammensetting.⁵⁷ Al-Qaida har i dag grupperinger i mange ulike land.

I starten av krigen i Syria sluttet de som reiste fra Europa seg til en håndfull ulike grupper, deriblant Al-Qaida. Men fra 2014 var det IS de fleste europeiske fremmedkrigerne oppsøkte. IS er en gren av irakisk al-Qaida som gjenoppsto etter at al-Qaida hadde blitt alvorlig svekket av amerikanske styrker i 2007 og 2008. IS har vokst radikalt de siste årene. Så mye at de i 2014 dannet et byråkrati og opprettet helseordninger for sine medlemmer. De anslås da å ha hatt en hær på mellom 20.000 og 30.000 krigere. Ingen internasjonal jihad har tiltrukket seg like mange europeiske krigere.⁵⁸

IS har appellert til vestlige ekstreme ved hjelp av sosiale medier. Gruppen har også fått støtte fra kjente britiskbaserte radikale som Omar Bakri og Anjem Choudary. I 2014 erklærte de seg som et globalt kalifat med Abu Bakr al-Baghdadi som kalif. Med denne proklamasjonen krevde de allmenn autoritet over verdens muslimer. Og kanskje var dette et sentralt virkemiddel i appellen til europeiske fremmedkrigere? Ved å erklære seg som et globalt kalifat ble myten rundt den islamske stat for alvor gjeldende, noe Olivier Roy mener er et av hovedvåpnene til IS i rekrutteringen av fremmedkrigere. Som nevnt har IS vært bevisste i sin bruk av sosiale media og på den måten nådd ut til et stort antall unge mennesker. Gruppen har forsterket myten om den islamske stat ved å publisere profesjonelle videoer av massehenrettelser av irakiske soldater, halshugging av europeiske gisler og brenningen av den jordanske piloten. De grusomme handlingene blir utført mens vestlige ledere blir advart av bødlene og representerer en form for voldsestetikk som ikke er sett tidligere. Og deres metoder overgår Al-Qaidas virkemidler i stor stil og mytologiserer gruppen, gir den nærmest et overnaturlig slør. Roy drar sammenligninger mellom disse fremstillingene og det man finner i dagens voldelige dataspill. Som er utbredt hos vestlig ungdom.

IS sørger også for å påta seg skylden for flere terrorhandlinger utført i Vesten. Til tross for dette viser analyser av disse hendelsene at handlingene har blitt utført av sympatisører fremfor å være aksjoner som er regissert av IS' ledelse. Men ved å ta

---

⁵⁷ Jones, Seth, A Persistent Threat – The Evolution of al Qa'ida and Other Salafi Jihadists, RAND National Defense Research Institute, 2014, s. 1

⁵⁸ Nesser 2015 s. 272ff

ansvar for handlingene fremmer gruppen sin egen slagkraft og ønsker å fremstå som sterkere.

2.1.3 Salafisme

Marc Sageman utga i 2004 boken "Understanding Terror Networks" der han hadde studert 172 individer som var eller hadde vært medlemmer av en ekstrem islamistisk terrororganisasjon. Kun 18% av disse hadde primær eller sekundær religiøs, islamsk utdanning.⁵⁹ Likevel kan man anta at religion ligger til grunn for islamistisk terrorisme, slik Al-Qaida og IS bedriver. Olivier Roy har uttalt at IS representerer en salafistversjon av islam, med enkle regler og retningslinjer som appellerer til ungdom med behov for å passe inn. Al-Qaida identifiserer seg, i likhet med IS med en islamsk-politisk tanke kjent som jihadist-salafisme.

Salafismen var en skole som oppsto i siste halvdel av attenhundretallet som en reaksjon på spredningen av europeiske ideer. Den talte for tradisjonene i det opprinnelige Islam. I militante islamisters øyne, er salafistene de som forsto påbudene i de hellige tekstene på den rette bokstavelige og tradisjonelle måten. Deres viktigste lærde var Ibn Taymiyyah, en elev av Ahmad ibn Hanbal og også en viktig skikkelse i wahhabismen. Salafistene var Islams fundamentalister og fiendtlige til alle former for nyskapning, som de fordømte som kun menneskelige fortolkninger.⁶⁰

Som bevegelse har den globale salafistjihaden en strategisk religiøs agenda med det ultimate mål å gjenskape tidligere muslimsk storhetstid i en stor islamsk stat som strekker seg fra Marokko til Filippinene og utvisker de nåværende nasjonale grensene. Den predikerer salafiyyah⁶¹, gjenopprettelsen av det autentiske islam og taler for strategier i voldelig islam, noe som resulterer i terror for å utviske det som anses som religiøst og politisk kjetteri. Den globale versjonen av salafismen ønsker å utslette vestlige krefter som forhindrer etableringen av den sanne islamske stat.⁶²

---

⁵⁹ Silke, Andrew "Holy Warriors: Exploring the Psychological Processes of Jihadi Radicalization" i European Journal of Criminology 2008; 5; 99

⁶⁰ Kepel, 2004, s.219

⁶¹ Av det arabiske verbet "salafa" som betyr "noe som har vært".

⁶² Silke 2008 s. 110

Dagens salafisme forneker det kulturelle islam, som er foreldregenerasjonens religion. Fremmedkrigernes opprør mot foreldrenes kultur blir glorifisert og dette får dem til å føle seg som bedre muslimer enn sine foreldre.

2.1.4 Politikk og ideologi

Ikke alle som slutter seg til IS er klar over gruppens ideologi, de kan bli medlemmer av helt andre grunner, noe studien tar for seg litt senere. Gruppens lederskap er dog tilsynelatende sterkt ideologisk drevet og bestemmer retningslinjene for gruppen. Ideologien må forstås på to nivåer ifølge Cole Bunzel, PhD kandidat ved Princeton University. For det første den islamsk-politiske skolen av jihadist-salafisme som jeg skal se på under og på et annet nivå ser vi IS' uforsonlige retning innen denne skolen, som i stor grad skiller dem fra Al-Qaida.⁶³

Den Islamske Stat identifiserer seg i liket med al-Qaida med jihadist-salafisme, eller jihadisme. Jihadist-salafisme er en egen ideologisk retning innenfor Sunniislam, den er del av et globalt nettverk av lærde, nettsider, mediekanaler og mange tilhengere i sosiale media. Bevegelsen predikerer en streng lesing av islamske skrifter som også er tekstmessig rigid, har dype røtter i en førmoderne teologisk tradisjon og utviklet av en liten gruppe religiøse autoriteter. Denne salafistskolen ble i hovedsak konstruert av to retninger innen Islam. Den ene retningen er assosiert med Det Muslimske Brorskap, den egyptiske, politiske bevegelsen, den andre retningen er assosiert med Salafismen.⁶⁴

Det Muslimske Brorskap var aldri like rigide som dagens jihadister, bevegelsen oppsto som en reaksjon mot vestlig imperialisme og Islams minkende tilstedeværelse i det offentlige rom. Det Muslimske Brorskap hadde virkemidler for å synliggjøre Islam igjen, blant annet ved at de finansierte utdanning, transport og klær for de som ikke hadde råd til dette selv. På denne måten fikk de sin symbolikk ut i det offentlige rom, ved at flere ikledde seg religiøse klær og kvinner i tradisjonelle hodeplagg deltok på universitetene. I tillegg ga disse veldedighetene dem flere tilhengere.⁶⁵ Det Muslimske Brorskap var også sunnimuslimer men viste ikke fiendtlighet mot andre sekter eller retninger, som

---

⁶³ Bunzel, Cole, *From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State*, Analysis Paper no. 19, March 2015, The Brookings Project on U.S. Relations with the Islamic World
2015 s. 7

⁶⁴ *ibid* s. 7

⁶⁵ Kepel 2002 s.82

Shiismen eller Sufismen. Det er fra Det Muslimske Brorskap ideen om reinnføringen av kalifatet oppsto, de anså kalifatet som den ideelle styreformen i den islamske verden.⁶⁶

Salafisme fokuserer på elimineringen av avgudsdyrkelse og anerkjennelsen av Guds enhet. Salafistene ser seg selv som de eneste tro muslimer og anser de som praktiserer det de mener er avgudsdyrkelse, for å være utenfor den muslimske tro. De som tilber eller fremstår å tilbe steiner, helgener, graver og lignende, blir av den Islamske Stat å regne som frafalne. Dette gjelder for eksempel shiamuslimer på grunn av deres tilbedelse av Muhammads familie. Og for noen salafister gjelder det også mennesker som tar del i et demokrati, fordi de anerkjenner en annen form for domstol enn den eneste sanne som er den som tilfaller Gud.⁶⁷

Skulle man sett politisk på jihadismen, ville IS vært til høyre og Al-Qaida til venstre. Begge gruppene holder på salafismen, men IS er kompromissløse i sine doktriner og fører en strengere lære enn det Al-Qaida gjør. Tankegangen har IS fått fra Mus'ab al-Zarqawi, som var med å opprette Al-Qaida i Irak og var sterkt påvirket av Abu Muhammad al-Maqdisi, en tilhenger av jihad-salafismen. Denne påvirkningen illustreres gjennom IS tekster og taler; alle muslimer må kun innbefatte seg med det som IS anser som "ekte" muslimer, dette er en meget smal definisjon og mange faller utenfor. Å kjempe mot IS er ensbetydende med frafall fra Islam og shiamuslimer anses som frafalne og fortjener døden. IS forankrer disse konseptene i tradisjonell salafilitteratur og er på denne måten mer dogmatiske enn Al-Qaida.

Et viktig tidspunkt for Den Islamske Stat skjedde ved deklarereringen av gruppen som kalifat den 29. juni 2014. Gruppen skulle deretter gå under navnet "Den Islamske Stat" og ikke lenger "Den Islamske Stat i Irak og Levanten". Dens velde skulle strekke seg over hele verden. Abu Bakr al-Baghdadi, nå kalif Ibrahim, holdt deretter sin første offentlige tale fra Mosuls store moske, der han siterte tiltredelsestalen til den første sunnimuslimske kalifen. Dette ble bevisst gjort for å gi talen symbolsk tyngde.⁶⁸ Kalifatet påla alle verdens muslimer å sverge sin troskap til kalifen og alle eksisterende jihadistgrupper var forventet å akseptere Den Islamske Stats autoritet. Videre beordret de alle muslimer som var i stand til det, å emigrere til områder under IS' kontroll.

---

⁶⁶ Bunzel 2015 s. 8

⁶⁷ ibid s. 8

⁶⁸ ibid s. 9

Al-Qaida har også vektlagt behovet for å gjenopprette kalifatet, men er ikke i takt med om IS faktisk har gjort dette. I striden som har utviklet seg mellom Al-Qaida og Den Islamske Stat har de fremste lærde innen jihadismen holdt med Al-Qaida. Delvis er dette på grunn av deres lojalitet til gruppen og dens lederskap, videre fordi de tar avstand fra IS' bruk av ekstrem og unødvendig vold og deres utbredte praksis av takfir, å erklære andre muslimer som vantro. IS har dog sine egne autoritære lærde, de er i stor grad fra en yngre generasjon muslimer og er trygge på at læren de praktiserer er den rette.⁶⁹

2.1.5 Et kritisk blikk på teologien

Rashad Ali er tidligere ekstremist og var en nøkkelfigur i Hizb ut-Tahrir i Storbritannia, han har senere tatt avstand fra gruppen og jobber innen anti-terrorisme ved Institute for Strategic Dialogue. Sammen med Hannah Stuart, analytiker ved Henry Jackson Society, har de skrevet "A Guide to Refuting Jihadism" som tar for seg jihadismens doktriner i lys av islamsk teologi.

Jeg vil nå ta for meg noen av doktrinene som finnes hos IS og Al-Qaida og se de opp mot Ali og Stuarts arbeid.

Den strenge inndelingen av Dar al-Islam og Dar al-Harb som gjøres av IS kommer ikke fra de eldste shariakildene, men er en skriftlig beskrivelse av de internasjonale relasjonene slik de forelå under Middelalderen. Det er med andre ord ikke en dogmatisk lesning av religiøse skrifter slik IS religiøse autoriteter hevder. Ifølge tradisjonell lære, er de normative verdiene av Dar al-Islam retten til å praktisere islamske regler og den frie bruken av islamske symboler.

Jihadistgrupper hevder at land som tidligere var under muslimsk dominans er Dar al-Harb og derfor foreligger det en religiøs grunn til å gjenerobre disse. Men gjennom historien har muslimsk land til stadighet skiftet autoritet, noe som var anerkjent av islamsk lovpraksis. Blant de fire dominerende Sunniskolene er oppfatningen at så lenge mennesker kan opprettholde sin islamske praksis – forblir landet Dar al-Islam. Når disse

---

⁶⁹ Bunzel 2015 s. 11

landene forblir Dar-al-Islam i følge islamsk rettspraksis, foreligger det ingen plikt til å gjenerobre disse territoriene, slik jihadistene hevder.⁷⁰

Å gjenopprette kalifatet er et felles interessepunkt blant IS og Al-Qaida, skjønt de er uenige om IS faktisk har utført dette. Kalifatet skal ha en leder som skal samle muslimer internasjonalt under en felles tolkning av Sharia. Å avvise denne handlingen er å avvise et grunnleggende element av den islamske tro ifølge jihadistene. Muslimer som avviser gjenopprettelsen av kalifatet blir anklaget for å være vantro og stemplet som frafalne. Ifølge tradisjonen har prinsippet om den eneveldige leder blitt tolket som en kjennelse gjort for å hindre splittelse der det allerede var et enhetlig velde. Ikke som en støtte til en påtvungen samling av alle muslimske land. Middelalderens lærde anerkjente den politiske tradisjonen med flere islamske stater, kongedømmer og ledere. Og blant de lærde i klassisk islam ble det ansett som ekstremisme å overdrive prinsippet om et samlet kalifat for alle.⁷¹

Også jihadistenes deklarerer av jihad mot de vantro og at dette er en individuell forpliktelse hos den rettroende er ikke sammenfallende med klassisk lærde muslimers oppfatning eller de fire sunnimuslimske lovskolene ifølge Ali og Stuart. Lovskolene sier at det kun er legitime politiske ledere som kan komme med legitime deklarasjoner av krig. Ingen andre kan erklære jihad. Mange klassisk lærde i Islam hevder at jihad er en deffensiv praksis som brukes hvis muslimer angripes av fiendtlige. Mens andre anser det som en plikt å kjempe jihad i de tilfeller muslimer blir forfulgt. Jihad skal ikke brukes for å initiere fiendtlighet eller å bryte internasjonale avtaler. Og jihad handler ikke om enten konvertering – eller dominering.⁷²

Både Al-Qaida og IS har brukt selvmordsbombere for å gjennomføre terrorangrep. Å utføre et slikt angrep gir deg automatisk martyrstatus og vedkommende og dens familie blir hyllet i ettertid. Statusen ved å være selvmordsbomber promoteres for å rekruttere individer til oppgaven, men også for å rettferdiggjøre praksisen for tilhørere og medlemmer. Men til tross for denne promoteringen og rettferdiggjøringen av selvmordsbombing som gjøres av jihadistenes ideologer, er ikke praksisen støttet innen islamsk krigslov. Som tidligere nevnt, har ikke organisasjoner som IS eller Al-Qaida den

---

⁷⁰ Ali, Rashad og Stuart, Hanna "A Guide to Refuting Jihadism – Critiquing radical Islamist claims to theological authenticity" Henry Jackson Society, London 2014 s. 10f

⁷¹ Ali og Stuart 2014

⁷² ibid

politiske autoriteten til å erklære jihad. Men angrepene de utfører, både konvensjonelle og selvmordsangrep motstrider konsensusen i islamsk lov rundt drapet på kvinner og barn så vel som fokuset på livets hellighet slik det fremgår gjennomgående i Sharias kilder.⁷³ Beskyttelsen av liv i islamsk lovgiving finnes i de eldste hadith-kildene og baserer seg på humanitet fremfor tro eller rase. Livets status i den islamske lov har vært noe de lærde har vært samlet rundt og forbudet mot drapet på kvinner og barn har vært et av de få temaene der de har vært full konsensus. Ikke engang tidspunktene for døgnetts fem bønnetider har det vært konsensus rundt i islamsk lovhistorie. Al-Qaida var fra 1995 til 2005 involvert i 27 selvmordsangrep som drepte 4015 mennesker.⁷⁴ Det foreligger ikke et antall selvmordsangrep utført av IS, men ifølge amerikansk CNN skal de ha vært involvert i minst 143 angrep i 29 land per 1. September 2016. 2043 mennesker skal ha blitt drept i angrepene og flere av disse var selvmordsangrep.⁷⁵

2.2 Kontekstuelle forhold

2.2.1 Radikalisering og fremmedkrigere nasjonalt og internasjonalt

Islamsk radikalisme er et relativt nytt fenomen i denne delen av verden. I Europa begynte det å vise seg i Frankrike på 90-tallet. Før dette, har Europa og verden forøvrig en lang historie med terror. Zealot-sekten var en av de første gruppene som praktiserte systematisk terror og som det finnes skriftlige kilder om. De ble kalt Sicarii fra ordet sicarus som betyr "mann med dolk". Zealotene var en jødisk gruppe som drev en kampanje for å drive romerne ut av Judea rundt år 0. De drepte sine fiender og deres medhjelpere ved å kutte strupen deres og opererte gjerne inne i store folkemengder, på markeds plasser og lignende. Dette skapte frykt blant befolkningen som aldri visste når de ville slå til, denne frykten er et klassisk virkemiddel hos terrorister. Zealotene kunne slå til hvor som helst og når som helst, dette var deres styrke og sammen med deres risikovillighet i møtet med fienden, noe som gjorde at de fikk støtte fra befolkningen.⁷⁶

---

⁷³ ibid s. 81f

⁷⁴ ibid s.

⁷⁵ Edition.cnn.com/2015/12/17/world/mapping-isis-attacks-around-the-world/ 27.12.16

⁷⁶ Chaliand, Gérard og Blin, Arnaud, The History of Terrorism – From Antiquity to Al Qaeda, University of California Press, 2007, s. 55ff

Den første islamske gruppen som kan beskrives terrorister og som er dokumentert, er Hashhashinene, eller Assasinerne. Dette var en shiitisk sekt som fra 1000-tallet og 200 år fremover i tid henrettet politiske figurer.⁷⁷

De store monoteistiske religionenes historie henger unektelig sammen med en rekke kamper. Religionen er og har alltid vært en naturlig rival til politisk makt. Islam har vært den religionen som med størst suksess har klart å integrere teologi og politikk inn i en allmenn struktur.⁷⁸ Denne synergien er et resultat av religionens historiske opprinnelse. I en stammebasert politisk kontekst i den arabiske verden, så de første muslimene at det var nødvendig for overlevelsens del å organisere seg i små grupper lik stammemodellen. En modell der den religiøse og politiske makten var hos samme person. Dette er modellen som formet Islam.⁷⁹

Fremmedkrigerfenomenet er heller ikke nytt, ei heller er det spesielt muslimsk. Flere kriger har hatt tilreisende fremmedkrigere; den spanske borgerkrigen, Palestinakrigen i 1948 og Afghanistan-krigen på 80-tallet. I alle disse konfliktene var også norske fremmedkrigere representert. Norge har sågar hatt fremmedkrigere helt tilbake til vikingetiden.⁸⁰

2.2.2 Fremveksten av islamisme i Europa

Det bor i dag nærmere 20 millioner muslimer i EU-landene og Islam er den største minoritetsreligionen i dette området. Landene med den største muslimske befolkningen er Tyskland (som mottok et stort antall flyktninger i 2015), Frankrike, Belgia, Storbritannia, Nederland, Hellas og Bulgaria, der prosentandelen varierer mellom 5,9% og 7,5%.⁸¹ I Vest-Europa er Islams tilstedeværelse et resultat av den europeiske industrialiseringen på 1960 og 1970 tallet som tiltrakk seg mange arbeidsinnvandrere fra tidligere kolonier i tillegg til Tyrkia. Sosiologen Samir Amghar, forsker Amel Boubekour og professor ved University of North Carolina Michael Emerson sier i en

---

⁷⁷ ibid s.57

⁷⁸ ibid s. 59

⁷⁹ ibid s. 60

⁸⁰ Hegghammer, Thomas, "Norske fremmedkrigere i går og i dag" i Norsk statsvitenskapelig tidsskrift 30(4) s.278

⁸¹ Tall fra 2010 ifølge PEW Research Center www.pewresearch.org/fact-tank/2016/07/19/5-facts-about-the-muslim-population

studie fra 2007 at denne immigrasjonen ble ansett som midlertidig og arbeidsinnvandrene hadde planer om å returnere til sine hjemland etter deres arbeidskontrakt var utgått. På grunn av dette utferdiget aldri myndighetene i vertslandene noen nasjonal politikk eller strukturerte retningslinjer vedrørende Islamske anliggender eller de muslimske miljøene. Fra midten av 1980-tallet begynte dog den muslimske befolkningen å oppgi sine planer om tilbakevendelse til sine respektive land og bestemte seg for å bli i Europa. Etter hvert som de ikke lenger anså seg selv som midlertidig besøkende men begynte å slå røtter med sine familier oppsto det religiøse samlingspunkter og barna ble sendt på europeiske skoler.⁸² Den første generasjonen holdt på skikkene fra sine respektive hjemland i forbindelse med religionsutøvelsen, mens den neste generasjonen brøt i større grad med foreldrenes kultur og anså seg selv som franske, britiske, tyske eller belgiske. Det nye konseptet av Islam som denne generasjonen førte med seg, utspant seg parallelt med krav om større likhet og bedre rettigheter, på lik linje med sine europeiske medborgere. Antirasistiske og Islamske religiøse organisasjoner oppfordret den muslimske befolkningen til å ta del i samfunnet og integrere seg. Disse kravene forpliktet de europeiske myndighetene til å begynne å anse den muslimske immigrasjonen som en varig del av det politiske, sosiale og økonomiske landskapet i Europa.⁸³

Etterkommerne av den muslimske arbeidsinnvandringen, både i andre og tredje generasjon har møtt på flere økonomiske og kulturelle hinder som har vanskeliggjort deres integrering i de europeiske landene. Dette har ført til frustrasjon og en følelse av å stå utenfor samfunnet de lever i. Det ironiske er at det er moderniteten som har bragt islamismen til Europa.⁸⁴ Disse følelsene av "utenforhet" gjør de unge muslimene sårbare for påvirkning fra islamister. De valgte ikke selv å flytte til Vesten, men deres foreldre så kanskje dette som en måte å bedre deres livsvilkår og gi barna bedre framtidssikter. Mens foreldrene er i stand til å ivareta kontakten med sitt opprinnelsesland gjennom reiser, telefonsamtaler og annen kontakt, får ikke de neste generasjonene denne muligheten, delvis fordi de selv ikke har noen førstehåndskjennskap med opprinnelseslandet. Islamismen kan finne et publikum i denne generasjonen som føler

---

⁸² Amghar, s., Boubekour, A., og Emerson, M., *European Islam, Challenges for Public Policy and Society*, Centre for European Policy Studies, Brussels, 2007, s. 1f

⁸³ Amghar, Boubekour, og Emerson, 2007, s. 2f

⁸⁴ Akbarzadeh, Shahram og Mansouri, Fethi, *Islam and Political Violence, Muslim Diaspora and Radicalism in the West*, I.B. Tauris, 2010, s. 9f

seg marginalisert og ekskludert, de har en følelsesmessig forbindelse med opprinnelseslandet samtidig som de har en sosial, politisk, økonomisk og følelsesmessig forbindelse med sitt nåværende hjemland. Dette kan være et vanskelig landskap å navigere i for mange av dem, og på denne måten faller de utenfor.⁸⁵

2.2.3 Fremmedkrigere i dag

Jeg har tatt for meg jihadismen og sett på Al-Qaida og Den Islamske Stat, deres likheter og forskjeller. Jeg har også sett på radikal Islams fremvekst i Europa.

Fremmedkrigerbegrepet er sentralt for denne oppgaven og jeg vil nå se på dens historiske kontekst. Hvordan oppsto dagens fremmedkrigerfenomen?

Thomas Hegghammer er forsker innen voldelig islamisme ved Forsvarets Forskningsinstitutt. Han argumenterer for at dagens fremmedkrigerfenomen representerer en voldelig gren av populistisk panislamisme som oppsto på 1970 tallet, som et resultat av strategisk grep gjort av marginaliserte eliter som hadde sitt virke i internasjonale islamske organisasjoner. Denne marginaliserte eliten oppsto som følge av to hendelser på 60-tallet; undertrykkningen og forvisningen av Det Muslimske Brorskap i Egypt, Irak og Syria og etableringen av internasjonale islamske organisasjoner og nye universiteter i Saudi Arabia. De forviste aktivistene fra Det Muslimske Brorskap dro til Saudi Arabias Hijaz provins for arbeid ved universitetene og organisasjonene, og slik oppsto et miljø av transnasjonale aktivister. Aktivistene utviklet en alarmerende diskurs rundt eksterne trusler mot de muslimske nasjonene og opprettet globale veldedighetsnettverk for bidrag til inter-muslimsk bistand. Dette globale veldedighetsnettverket gjorde de arabiske aktivistene i Afghanistankrigen på 1980-tallet i stand til å rekruttere fremmedkrigere i kraft av inter-muslimsk solidaritet.⁸⁶ Denne mobiliseringen dannet et fremmedkrigerfenomen som fortsatt eksisterer i dag.

---

⁸⁵ *ibid* s. 10f

⁸⁶ Hegghammer, Thomas, *The Rise of Muslim Foreign Fighters, Islam and the Globalization of Jihad* i *International Security*, Vol, 35, No. 3, 2010, s. 53f

2.2.4 Islamsk radikalisering i Frankrike og Storbritannia

Hvert av de europeiske landene har en egen historie og kultur rundt integrering og politikk med hensyn til immigranter. Radikaliseringshistorien i Europa er knyttet til både den lokale og den regionale historien i tillegg til den nasjonale historien.

Storbritannia, Frankrike og Tyskland er de landene som har de største kontingentene av fremmedkrigere i Syria, dette er også land med høyt folketall. I tillegg vet vi at Tyskland i 2015 tok imot en million flyktninger for å bistå i flyktningekrisen i Europa. Men hvis man ser antall fremmedkrigere som har reist til Syria opp mot folketall i de respektive land, er blant annet Norge overrepresentert sammen med Sverige, Danmark og Belgia. Jeg skal nå se på to land med høy andel av muslimske innvandrere, Frankrike og Storbritannia. Jeg skal i tillegg ta for meg Norge.

Er det en forskjell i integreringspolitikken som er avgjørende for utviklingen av ekstreme holdninger i disse landene?

Den franske sosiologen Farhad Khosrokhavar har sett på islamistisk radikalisme i særlig Frankrike og Storbritannia og har funnet både likheter og forskjeller mellom de to landene. Majoriteten av muslimske innbyggere i Frankrike er fra Nord-Afrika, mens i Storbritannia er majoriteten indisk/pakistansk. I Frankrike kommer radikal Islam fra to steder ifølge Khosrokhavar. Den interne kilden er en reaksjon fra ungdommer fra Frankrikes forsteder. Den eksterne gruppen er stort sett algeriske ekstremismenettverk.

Andre generasjons nord-afrikanere føler seg stigmatisert og avvist av det franske samfunn, denne følelsen av "utenforhet" kan rettferdiggjøre bruk av vold for å gjenvinne egen verdighet. Den franske integreringsmodellen har hatt en ekskluderende effekt på de muslimske innvandrerne, med krav om at enhver innbygger må være en del av det "legitime" samfunnet uten innblanding fra religiøse miljøer. Det nasjonalistiske partiet Front National har, med andre, vært pådrivere for institusjonaliseringen av laïcité som holder religiøse miljøer som den moralske fornektelse av ekte statsborgerskap og har forbydd bruken av islamske symboler i den offentlige sfære.⁸⁷ Dette har ført til en reaksjon mot det franske og et ønske om å være "u-fransk" eller "anti-fransk". Denne

---

⁸⁷ Khosrokhavar, Farhad "Islamic Radicalism in Europe" i Cesari, Jocelyne "Muslim in the West after 9/11" New York, Routledge 2010, s. 231

kulturelle reaksjonen mot det franske samfunnet blir demonstrert gjennom en amerikanisert eller engelsk innstilling og hensikten er å hindre den franske befolkningen deres symbolske overlegenhet. Disse gruppene ungdommer som føler seg stigmatisert og marginalisert av det franske samfunnet gagnar det islamistiske nettverk i deres rekrutteringsfase.⁸⁸

Den britiske modellen for integrering fremstår mer inkluderende enn den franske ifølge Khosrokhavar. Men det teoretiske bildet er ikke nødvendigvis identisk med virkeligheten. I likhet med Frankrike, er det ikke slik at fordi et miljø er anerkjent er det også respektert og tolerert. Også i Storbritannia forekommer det rasisme og en fremmedgjøring av muslimer fordi de ikke passer inn i de fastsatte rammene for fullverdig statsborgerskap. På samme måte som nord-afrikanerne i Frankrike, opplever pakistanere i Storbritannia rasisme. Dette til tross for at deler av deres miljø nyter suksess både i forretninger og den offentlige sektor.⁸⁹ Dette kan i begge land kanskje spores tilbake til det Amghar, Boubekour og Emerson poengterer, at de europeiske landenes myndigheter skulle dannet retningslinjer angående de muslimske immigrantene fra starten av denne fasen. I en britisk rapport fra International Institute for Counter-Terrorism påpekes det at faktorer som kan føre til radikaliseringsprosess på lengre sikt er fattigdom, fremmedgjøring og mislykket integrering og multikulturalisme. Islamofobi og anklager mot de britiske myndighetene for at de deltar i krigføring mot muslimer fører til sinne hos noen muslimske innbyggere i Storbritannia. Og selv om unge, arbeidsløse og dårlig integrerte muslimer er ideelle for rekruttering til islamistiske grupper så er ikke de som radikaliseres i Storbritannia nødvendigvis fra de lavere samfunnsklasser. De mistenkte fra bilbomben ved Glasgow flyplass i 2007 og de udetonerte bilbombene fra Heathrow to dager i forveien var en fysiker, en forsker på medisin og en ingeniør. To tredjedeler av terrormistenkte i Storbritannia har vært fra en middelklasse bakgrunn, var gift og 90% ble beskrevet som sosiale og med mange venner. Storbritannias militære sikkerhetstjeneste MI5 har rapportert at

---

⁸⁸ ibid s. 230ff

⁸⁹ Khosrokhavar 2010 s. 235

selvmordsbombere stort sett er høyt utdannede.⁹⁰ Dette gjør den britiske terroristen vanskelig å identifisere.

Hovedvekten av de som radikaliseres er ifølge Khosrokhavar i begge land frustrert ungdom (i hovedsak menn) med innvandrerbakgrunn som føler seg stigmatisert og avvist av samfunnet. Islamiseringen gir dem en følelse av en meningsfull tilværelse og radikaliseringen gir dem en stolthet som forkjempere for en stor sak mot et korrumpert samfunn. Ungdommene er gjerne lettpåvirkelige, de har liten utdanning, er arbeidsløse og har ofte vokst opp hos eneforsørgere med dårlig råd. Men denne teorien sammenfaller ikke fullstendig med bildet som tegnes i den britiske rapporten fra 2012.

I Frankrike har debatten rundt bakgrunnen for radikalisering hatt høy temperatur, særlig mellom de to akademikerne Olivier Roy, religionsviter og Gilles Kepel, forfatter og journalist. Roy ser en relativt velintegrert muslimsk befolkning i Frankrike, han hevder at radikaliseringen skjer på bakgrunn av individuell atferd og psykologi. Individene som slutter seg til jihadistene har personlige problemer og ønsker utløp for sine voldsfantasier. Kepel på den andre siden anser den franske integreringspolitikken som mislykket. Individene som radikaliseres er en del av en klassisk fransk, strukturalistisk tradisjon som forklarer enkeltindividets handlinger ved hjelp av bakenforliggende forhold.⁹¹ Svaret ligger innenfor Frankrike, i deres forsteder og den dysfunksjonelle sosiologien man finner der. Etter lang tid med misnøye som til slutt endte med ungdomsopptøyene i Paris i 2005, har unge muslimer hatt behov for å ta avstand fra "det franske" ifølge Kepel. Og kaller dette den tredje generasjonen av Islam i Frankrike.

2.2.5 Radikaliseringens mønster i Europa

Olivier Roy har sett på funnene Marc Sageman publiserte i 2004 i boken "Understanding Terror Networks". Her gjorde Sageman en undersøkelse av 172 jihadister for å kartlegge trender innen terrornettverk og hvordan den vestlige muslimens rolle i terror situasjoner har utviklet seg etter terrorangrepet mot World Trade Center.

---

⁹⁰ Wojtowicz, Anna, Islamic Radicalization in the UK: Index of Radicalization, fra International Institute for Counter-Terrorism, 2012, s. 47

⁹¹ http://www.nytimes.com/2016/07/13/world/europe/france-radical-islam.html?_r=0 3.1.17

Terroristene som har utført terrorhandlinger i Vesten etter 11. september 2001 deler et mønster ifølge Sageman/Roy. De snakker europeisk språk, er utdannet i Vesten og har som regel vestlig statsborgerskap. De har hatt en "vanlig" vestlig oppvekst uten noen suspekt religiøs praksis. De har vært på byen, drukket alkohol og hatt kontakt med jenter. De er som regel konvertitter eller gjenfødte muslimer som adopterer salafistversjonen av islam, denne bryter med foreldrenes religion. De gjenfødte muslimene følger ikke tradisjonen men gifter seg for eksempel med kameratenes søstre eller andre konvertitter, fremfor å velge koner som foreldrene har godkjent.⁹²

Gruppene er ikke etnisk homogene, men består av mange ulike nasjonaliteter. Det er heller ingen sammenheng mellom det geografiske kartet hvor radikaliseringsprosessen finner sted, og hvor det faktisk foregår en konflikt. IS består da også av mange ulike etnisiteter og ikke kun av irakere og syrere. De radikalisererte har sjelden vært aktive innen politiske eller religiøse bevegelser som støtter folket i områdene de drar for å kjempe i. Et eventuelt engasjement de utvikler i den retning – kommer i løpet av radikaliseringsprosessen.⁹³

Allerede i 2007 påpekte Roy at islamsk radikalisme var en ungdomsbevegelse og at et av hovedelementene var frustrasjon, dette er en teori han fortsatt fastholder i dag og som jeg har vært inne på i hans pågående meningskonflikt med Gilles Kepel. Radikaliseringsprosessen skjer ifølge Roy innen en liten gruppe av venner på ulike arenaer, som skoler, kriminelle gjenger eller i fengsel. En felles faktor blant kjente radikale er at de er opptatt av sitt eget image og prøver å gjenskape seg selv gjennom handling. Denne handlingen skal være grandios og de ønsker å være direkte involvert. De er ikke interessert i å drive i det skjulte med langvarig organisering i en anonym politisk organisasjon. De ønsker noe spektakulært og stort.⁹⁴

Det er også verdt å ta opp at funnene Sageman gjorde i 2004 viste at de vestlige medlemmene av de islamistiske gruppene var generelt høyt utdannet, over 60% hadde høyere utdanning.⁹⁵ Videre fant han at tre-fjerdedeler av ekstremistene hadde bakgrunn fra middelklassen eller det han kalte "overklassen", bare 27% hadde en bakgrunn med

---

⁹² Roy, Olivier "Islamic Terrorist Radicalisation in Europe" i Amghar, Samir, Amel Boubekeur og Michael Emerson "European Islam – Challenges for Society and Public Policy" Brussel, Center for European Policy Studies, 2007 s. 53

⁹³ Roy, 2007, s. 54

⁹⁴ ibid s.52ff

⁹⁵ Silke, 2008 s.107

begrensede økonomiske midler. Dette er et interessant funn med hensyn til at rapporter som kommer ut i dag ofte viser at disse personene har lav utdanning, uavklarte arbeidsforhold og ofte dårlig økonomi.⁹⁶

Thomas Hegghammer har kommentert fenomenet rundt velstående miljøer som sympatiserer med radikale handlinger i en artikkel i Aftenposten februar 2015.⁹⁷ Han påpeker at det finnes ressurssterke personer i jihadistmiljøene, ikke bare som entreprenører av terrorceller men også som utfører terrorangrep som i Glasgow eller Brüssel. I fattige land kommer terroristene fra øvre samfunnslag, mens i rikere land er det motsatt. Videre sier han at det er variasjoner fra land til land, i Storbritannia har det vært flere fra middelklassen, det har også blitt noen flere i Frankrike etter Syriakrigen. Men i land som Norge, Tyskland og Sverige er det ingen tvil om at de som reiser til Syria kommer fra nedre del av den sosioøkonomiske stigen.⁹⁸ Det finnes også det som han kaller "Champagne-jihadister", som sympatiserer med radikale handlinger men som selv aldri ville utført disse handlingene.

De vestlige terroristene er ikke det muslimske samfunns militante frontgruppe, de er en tapt generasjon som ikke har anker i tradisjonelle samfunn og kultur. Det vestlige samfunn møter ikke deres behov og de blir frustrerte. Deres syn på den globale Ummah er et speil og en slags hevn mot globaliseringen som har gjort dem til det de er. Terrorgruppene tilbyr et narrativ av opprør og vold som appellerer til ungdommene uten forankring og gir en religiøs og politisk dimensjon til ungdomsopprøret som ellers kunne vært kanalisert mot kriminalitet, gjengmedlemskap eller narkotikamisbruk. Det er ikke tilfeldig at fengsler er en radikaliseringsarena.

Uenigheten i debatten rundt radikaliseringskandidatene synes å ligge i spørsmålet om den tilstanden av frustrasjon som disse personene befinner seg i er et resultat av dårlig integrering eller ei. Det foreligger en relativ konsensus, også basert på faktiske tall, det Sageman og Roy hevder – at det er snakk om unge mennesker som har hatt en vestlig oppvekst og med varierende etnisk bakgrunn. Flere islamforskere er også av den oppfatningen av at de er frustrerte, men spørsmålet blir altså hvorfor de er frustrert. For

---

⁹⁶ PST, Temarapport: Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer i Norge før de blir radikalisert? 12. September 2016

⁹⁷ <http://www.aftenposten.no/norge/-Det-finnes-nok-mange-champagne-jihadister-63894b.html> 4.1.17

⁹⁸ <http://www.aftenposten.no/norge/-Det-finnes-nok-mange-champagne-jihadister-63894b.html> 4.1.17

å kunne komme med en god redegjørelse for dette, kreves personlig kjennskap til en rekke av disse kandidatene.

Khosrokhavar og Hegghammer peker begge på en annen påvirkningsfaktor i radikaliseringsprosessen, nemlig media. Begge anser dette som et viktig element i utviklingen av radikaliseringsprosessen i Vesten, gjennom deres synliggjøring av lidelsene i de muslimske landene. Mediedekningen gir en oppsving i tankene rundt den globale Ummah som et fellesskap som kan handle på vegne av muslimer på verdensbasis.⁹⁹ Til forskjell fra Roy peker han på to grupper av kandidater for radikaliseringsprosessen. Den ene er den nye muslimske middelklassen i Europa, de har mye å tape på radikaliseringsprosessen og spredningen av negative bilder av Islam og muslimer. Den andre gruppen er en liten minoritet av immigranter som velger å være radikale og på denne måten tar avstand fra mainstream muslimsk middelklasse i Europa.¹⁰⁰

Begge disse gruppene identifiserer seg med den globale Ummah og anser det globale, muslimske samfunn som undertrykket av det vestlige. De ser hvordan andre muslimer blir stigmatisert og utsatt for rasisme i andre deler av verden, som Midtøsten, Russland og Kina og krisen i det muslimske samfunn på verdensbasis.¹⁰¹ Europeiske radikale muslimer som støtter den globale Ummah viser sin sympati til denne innbilte Ummahen fremfor sine medborgere som blir utsatt for terrorhandlinger. Og de rettferdiggjør terrorhandlingene mot dem ved å representere en undertrykket gruppe.

Roy og Khosrokhavar peker begge på hvordan unge muslimer i vestlige land tiltrekkes av den globale Ummah og samlingskraften den har med hensyn til deterritorialiserte muslimer. Men mens Khosrokhavar fokuserer på grupper av muslimer som er i risikozonen for å bli radikalisert på bakgrunn av integreringspolitikk og en følelse av å stå utenfor samfunnet – mener Roy at det handler om en rekke enkeltfaktorer som fører til denne prosessen. De to forskerne har likevel sammenfallende mønstre i sine redegjørelser for hva som fører til radikaliseringsprosessen.

Arbeidet gjort av Sageman, Kepel, Khosrokhavar, Hegghammer og Roy viser at radikaliseringsmønstrene som man i dag finner igjen over landegrensene og beskrives

---

⁹⁹ Hegghammer, 2010, s.69

¹⁰⁰ Khosrokhavar, 2010, s. 235

¹⁰¹ ibid s. 237

av flere forskere, begynte allerede å vise seg for flere år siden, før IS ble den største fremmedkrigerdestinasjonen.

2.2.6 Den norske konteksten

Forsker Petter Nesser påpeker i motsetning til Khosrakhavar at samfunnsmessige forhold i Europa, som dårlig integrasjon og fattigdom, ikke er de viktigste faktorene i utviklingen av radikale. Eksempelvis trekker han frem at terrorister fra nettverket som utførte terroranslaget i Brüssel var både ressurssterke og hadde utdanning, de valgte likevel å utføre terrorhandlingen. Han hevder at bedre integrering vil ikke ha noen målbar effekt i Norge fordi den viktigste drivkraften bak terrorismen er samspillet mellom de væpnede gruppene i den muslimske verden og ekstremistmiljøene i Europa. Derfor er det viktigste tiltaket for å forebygge terror å bryte opp nettverk og miljøer som rekrutterer og manipulerer sårbare grupper av ungdom. Videre må det forsøkes å bryte kontakten mellom ekstremister her og i konfliktsonen.¹⁰²

Det er to hovedgrunner til at antallet fremmedkrigere som har reist fra Norge og Skandinavia for øvrig er så høyt ifølge Thomas Hegghammer. For det første fordi lidelsene i Syria har vært så store og er gjort synlige gjennom medias dekning av den humanitære katastrofen. Ikke bare på nyhetene, men også i sosiale media. For det andre fordi det er fysisk lettere å komme seg til Syria enn de tidligere fremmedkrigerdestinasjonene.¹⁰³ Grunnen til at det er lettere å komme seg dit er todelt. For det første fordi andre stater støtter opprøret i Syria, derfor har det vært politisk vanskelig å slå ned på fremmedkrigervirksomheten. For det andre fordi det er opprørerne som har kontrollert områdene i nord, der de fleste fremmedkrikerne har tatt seg inn.

Det er flere erklærte motivasjoner blant de norske og europeiske fremmedkrikerne; de ønsker å hjelpe Syrias sunnimuslimer eller de er religiøst motiverte og plikter å delta i jihad mot Islams fiender. Noen er politisk motiverte og sier de vil beskytte Syrias

---

¹⁰² <http://fritanke.no/reportasje/nyheter/hvem-som-helst-kan-bli-radikalisert/19.10122> 1.11.16

¹⁰³ Hegghammer 2014 s. 3

kvinner og barn mot Assadregimets overgrep. I tillegg til dette forekommer det nok andre uuttalte motivasjoner, som søken etter spenning, ønsket om å gjøre en forskjell og følelser av tilhørighet og kameratskap.¹⁰⁴ De fleste har en sterk religiøs overbevisning, noe som vises ved at de tilslutter seg de mest ekstreme bevegelsene som IS.

2.2.7 Er IS en gjeng?

Professor ved Metropolitan State University James Densley påpeker i en artikkel skrevet for CNN hvordan IS forlokkelse har likheter med forlokkelsen til en typisk gjeng. I likhet med en gjeng, fremstår IS som en "løsning" for mange unge menneskers frustrasjoner. De søker den samme beskyttelsen og respekten som trekker dem mot gjengmedlemskap. Forskjellen er at de drives av følelser av marginalisering og sårbarhet sier Densley.¹⁰⁵ Sinne er et sentralt element, det driver mennesker til handling, fjerner usikkerhet og skaper ønsker om hevn. IS lever opp til fantasier unge menn har rundt gjenglivet, med ekte våpen, vold, territoriell kontroll, penger og evnen til å gjennomføre. IS er som en gjeng på steroider.¹⁰⁶

Professor James Diego Vigil sier at gjengen er et alternativ til andre institusjoner for ungdommer med problematisk bakgrunn. For de som blir medlemmer vil gjengen, dens normer og funksjoner og dens roller påvirke hva en person tenker om seg selv og andre. Gjengen vil vise hvordan man kler seg og ter seg under ulike forhold. Ved å fordype seg i gjengens rutiner og anliggender tydeliggjøres egne kjønnsroller og de bidrar til andres rolledefinisjoner innad i gruppen. Vigil viser til Eriksons utviklingsstadier og sier at medlemskap i gjenger som regel skjer når personer er i ungdomsfasen.¹⁰⁷

Ungdomstiden er som nevnt er en periode som preges av at en persons identitet undergår store endringer for å tilpasses kroppslige forandringer så vel som sosiale forventninger. Tidligere erfaringer, sosiale og kulturelle forhold spiller en viktig rolle for denne identitetsutviklingen. For en del ungdommer med problematiske bakgrunn, blir

---

¹⁰⁴ *ibid*, s.4f

¹⁰⁵ edition.cnn.com/2014/10/07/opinion/densley-isis-gangs/

¹⁰⁶ edition.cnn.com/2014/10/07/opinion/densley-isis-gangs/

¹⁰⁷ Vigil, James Diego "Group Processes and Street Identity: Adolescent Chicano Gang Members" *Ethos* vol.16, issue 4, december 1988

gjengen et alternativ til institusjoner som familie eller skole som en guide i identifiseringen av seg selv. For de som blir gjengmedlemmer blir gjengens normer, regler og medlemmenes roller toneangivende for hvordan en person tenker om seg selv og andre. Gjengen gir en modell for hvordan å være og handle i ulike situasjoner. Støtten og bekreftelsen fra gjengen oppleves på sikt som en nødvendighet for mange av gjengmedlemmene. Det er derfor vanskelig å bryte ut fordi de gjennom gjengen får definert sin identitet og rolle. På denne måten smelter personlige behov sammen med gjengens behov.¹⁰⁸

Olivier Roy sier at den islamske radikaliseringsprosessen er en ungdomsbevegelse. Det forekommer ikke en klar sosiologisk profil av de radikale som kan linke de til en sosioøkonomisk situasjon, og grunner som fattigdom ekskludering og rasisme er ikke spesifikke nok. Frustrasjon er et nøkkelement i radikaliseringsprosessen, men her ses det uenigheter mellom de ulike islamforskerne, som allerede nevnt. Ifølge Roy har frustrasjonen mer å gjøre med psykologiske faktorer enn sosiale eller økonomiske faktorer. Kepel på sin side, hevder frustrasjonen har å gjøre med marginalisering som en følge av dårlig integrering. Den norske forskeren Petter Nesser peker på sin side på makten i samspillet mellom lokale og internasjonale terrorgrupper og den påvirkningen de har på unge, sårbare personer. På tvers av disse ulike synspunktene ser ungdommer ut til å bli radikalisert innenfor mindre grupper som vennekretser, universiteter, kriminelle gjenger eller i fengsel. Fengsel er en kjent rekrutteringsarena og er forbundet med en personlig krise og et ønske om å "reopfinne" seg selv.¹⁰⁹

2.3 Radikaliseringsmønstre

Selv om det ikke finnes en åpen database over europeere som har sluttet seg til IS, har politiets etterforskning samt media avdekket mange av de islamske militantes bakgrunnshistorier. Disse er tilgjengelige i åpne kilder og har dannet grunnlaget for forskning gjort av blant annet Petter Nesser, Tore Bjørgo og Olivier Roy, som jeg henter

---

¹⁰⁸ *ibid*, s 421f

¹⁰⁹ Roy, 2007

disse analysene fra.¹¹⁰ Målet med å samle inn disse individuelle historiene er å øke kunnskapen om radikaliseringsprosessen for deretter å kunne finne metoder for forebygging.

I følge Roy er en av utfordringene i denne prosessen at nåværende forskning viser at radikalisering i større grad er linket til individuelle utløsere fremfor radikalisering innenfor grupper. Han presenterer deretter en rekke egenskaper og utløsere som fører til radikalisering. Dette er ulikt Bjørgo og Nesser, som har presentert et utvalg mennesketyper mer i Max Webers ånd, som finnes innen terrorgrupper/celler.

Det første spørsmålet er; er det mulig å lage et generelt bilde av hva en radikal islamist er? Dernest; Kan vi lage et sammendrag av omstendighetene rundt disse personene? Finnes det kulturelle, sosiologiske eller psykologiske mønstre?

2.3.1 Tore Bjørgo

Professor ved Politihøgskolen Tore Bjørgo peker på fire ulike typer av personer som blir terrorister. De har ulik sosiale bakgrunn, ulik motivasjon og krever ulike forebyggingstiltak. Bjørgos fire kategorier er "de ideologiske aktivistene", "medløperne", "eventyrerne" og "de sosialt frustrerte".¹¹¹

Den ideologiske aktivisten er drevet av politiske og ideologiske motiver. De kan også engasjere seg på grunn av andres lidelser. De er ofte sosialt vellykkede og innen militant aktivisme får de lederroller. De radikaliserer sine venner og fungerer som kontaktledd.

Medløperne har et ønske om tilhørighet og vennskap, og drives av dette inn i terrorismen. På grunn av deres ønske om aksept og tilhørighet, er de lette til deltakelse i terrorhandlinger. De blir gjerne gradvis radikalisert gjennom sin deltakelse i terrorgruppen.

---

¹¹⁰ Roy, 2015

¹¹¹ Bjørgo, Tore *Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet*, PHS Forskning 2011:1, Politihøgskolen, Oslo 2011 s.62f

Eventyrerne ønsker spenning og action, de søker derfor voldelig ekstremisme som en arena der de kan oppleve disse tingene. De drømmer om heroisme som "hellig kriger" og jihad representerer et tiltrekkende narrativ for dem å oppnå disse drømmene.

De sosialt frustrerte kommer fra vanskelige eller traumatiserte sosiale forhold. De er sosiale tapere og har ofte vært aktive i kriminelle miljøer i større eller mindre grad. De har liten kunnskap om ideologien, men frustrasjonen driver de til kamp mot en felles "fiende". Ofte er det disse som blir radikalisererte i fengsel fordi de leter etter en ny vei. De ar kunnskap og erfaring fra kriminelle miljøer, noe som gjør de attraktive for ekstremistiske grupper. De utøver ofte den mest ekstreme volden.

Disse kategoriene er ikke absolutte og personer kan ha trekk fra flere av gruppene. Kunnskapen om disse gruppene danner grunnlag for utviklingen av forebyggingsstrategier mer enn de fungerer som en kategorisering av potensielle ekstremister.¹¹² Dette fordi de ikke kan brukes som en identifiseringsstrategi for hvem som blir ekstremister, men heller lager grunnlaget for hvilken forebyggingsstrategi som bør brukes på ulike personlighetstyper.

2.3.2 Petter Nesser

Denne firedelte kategoriseringen av personer som deltar i terrorisme deler Bjørge med Petter Nesser, forsker ved Forsvarets Forskningsinstitutt. Med utgangspunkt i kjente terrorceller jobbet FFI med innsamling av data i perioden 2002 til 2005 og gjorde en analyse av cellenes medlemmer. Fire psykologiske profiler gjorde seg tydelige i kjernen av terrorcellene.

Disse var; "entreprenøren" "protesjeen", "den sosiale taperen" og "drifteren".¹¹³

Kategoriseringen var basert på hva terrorister sa og gjorde før, under og etter de var involvert i terrorisme. Samt hvordan andre oppfattet dem.

---

¹¹² ibid s.64

¹¹³ Nesser, Petter "A Future for the Young. Options for helping Middle Eastern Youth Escape the Trap of Radicalization" Working Paper RAND, september 2005

Entreprenøren er nøkkelpersonen i terrorcellene, han er som oftest eldst og har mest erfaring av de medlemmene. Han er driftig og får ting til å skje, uten han oppstår det ikke noen terrorcelle. Han ønsker å utrette noe med livet sitt og er politisk og sosialt engasjert. Engasjementet stammer ikke fra egne tidligere erfaringer, men fra ideologi. Han kan opprette en terrorcelle på bakgrunn av ønsket om å skape noe for seg selv og de som han føler en tilhørighet til.

Protesjeen er en som står "entreprenøren" nær. Han er en sosial vinner og har gjort det bra både på skole og i jobb. Han er intelligent, men ung og lettpåvirkelig. Da han står lederen nær, blir han gitt viktige oppgaver i gruppen. Han bidrar til gruppens prosjekter med kunnskap han har fått gjennom sin utdanning, i tillegg deler han ideologisk engasjement med "entreprenøren".

Den sosiale taperen kommer fra en vanskelig bakgrunn, gjerne forbundet med kriminalitet. Han slutter seg til gruppen ut av lojalitet eller for å hankes med personlige problemer. Han er gjerne rekruttert i fengselet. Han har liten utdanning, men er "gatesmart". Med bakgrunn i kriminelt liv og kjennskap til vold, er disse personene verdifulle bidragsyttere i en terrorsituasjon.

Drifterens deltakelse i gruppa er ofte tilfeldig, det kan være et resultat av feil eventuelt riktig sted til riktig tid. Drifterens valg styres i større grad av personer rundt han enn de styres av han selv, og han kunne like gjerne endt opp et annet sted. Av samme grunn blir de som regel ikke gitt viktige oppgaver innenfor gruppen.

Entreprenøren og protesjeen er de viktigste i dannelsen av terrorgruppene, de er aktivt oppsøkende i forhold til ekstremistiske nettverk i Europa og utenfor. Den sosiale taperen og drifteren forekommer i større antall, de radikaliseres på en mer passiv måte og ikke av politiske eller ideologiske grunner. Deres radikalisering kan komme av personlige problemer, en mangel på sosiale valgmuligheter, identitetskrise, lojalitet til venner eller slektninger, eventyrlyst og opprør.¹¹⁴

Det er åpenbart en del likheter mellom Bjørgos og Nessers kategoriseringer. Som en motvekt til denne formen for kategorisering av personlighetstyper, skal jeg nå trekke inn den franske forskeren Olivier Roys presentasjon av en rekke sosiale, religiøse,

---

¹¹⁴ Nesser 2005 s. 37ff

økonomiske og personlige faktorer som fører til at personer velger å bli medlemmer av en terrororganisasjon.

2.3.3 Hva de radikale ikke er

Olivier Roy kommer som sagt ikke med noen kategorisering av radikalisererte ungdommer, men presenterer flere faktorer som potensielle utløsere i en radikaliseringsprosess. Motivasjonen for å tilegne seg forståelse for disse utløserne er muligheten til å utvikle effektive metoder for å forebygge radikaliseringsprosessen. Å finne mønstre som repeteres eller fraværet av slike mønstre.

Roy oppsummerte noen konklusjoner i sitt innlegg "What is the driving force behind jihadist terrorism?"¹¹⁵ under en konferanse høsten 2015; Radikalisering er et ungdomsopprør mot samfunnet, artikulert som et islamsk narrativ av Jihad.

Radikalisering er ikke det muslimske samfunns opprør mot fattigdom og rasisme. Bare unge mennesker deltar og mange av disse er sågar konvertitter som ikke har "lidd" som muslimer i Europa. Rebellene finner en nobel og global mening i jihad og blir instrumentalisert av radikale organisasjoner som har en strategisk agenda.

De radikale har minimal kunnskap om Islam. Det er ingen teologisk dimensjon i det de driver med. De føler seg som en del av et lite felleskap i et muslimsk narrativ bygget på fascinasjonen for "det lille brorskapet av superhelte som hevner seg på vegne av den muslimske Ummah". Men utover dette bryr de seg lite om islamkunnskap. (Noen av fremmedkrigerne hadde kjøpt boka "Islam for dummies" før de dro til Syria.)

Det er en viktig religiøs dimensjon i måten de opplever sin egen kamp, men det er ikke en ideologisk rasjonalisering av islamsk teologi. Det er religiøsitet, ikke teologi.

De er ikke fortroppen til et europeisk-muslimsk samfunn som anser dem som helter. De har derimot liten kontakt med det muslimske miljøet i Europa og har brutt med

---

¹¹⁵ Roy, 2015

familiene sine. De vekker ikke fascinasjon ei heller slår de seg sammen med muslimske samfunn i Syria eller Jemen som de kjemper i.

2.3.4 Salafismen er den fremmedgjorte ungdommens religion

Olivier Roy har identifisert ti utløsere til en potensiell radikaliseringsprosess. Jeg vil ta for meg samtlige, da de er sentrale i min analyse av de norske fremmedkrigerne.

En felles psykologisk faktor er frustrasjon overfor samfunnet, dette har ikke en klar sammenheng med deres sosiale bakgrunn men handler om en narsissistisk krise. Skuffelse med hensyn til ambisjoner og behov for anerkjennelse, ting som gjør de mottakelige for heroismen som tilbys av de radikale organisasjonene. De får muligheten til å restrukturere seg selv gjennom en religiøs dimensjon; sannhet, godhet, normer, mål, frelse – de er våpenbrødre. De drives dog mer av nihilistiske dimensjoner som hevn eller selvmord fremfor ideologiske.

Majoriteten av de radikale er andre generasjons muslimer, resten er konvertitter. Utover denne faktoren, har de ikke felles sosial bakgrunn.

Mange har en fortid som småkriminell. De var en del av et miljø som ikke hadde fokus på Islam. De fleste gjennomgikk en rask konverteringsprosess og deretter en umiddelbar politisk radikaliseringsprosess. Ofte var dette forbundet med en personlig krise som for eksempel et fengselsopphold.

Det er en ungdomsbevegelse, nærmest alle radikaliserer seg på tross av sine foreldre. Med andre ord så er ikke sinnet de radikale uttrykker noe som kommer fra miljøet rundt dem. De radikaliseres innenfor en gruppe venner som de kan ha møtt på ulike arenaer som nabolag eller fengsel. Dette er til forskjell fra det tradisjonelle synet på familie og kvinner i Islam. Disse ungdomsgruppene består av både kvinner og menn og ekteskap inngås innad i gruppen. Det finnes også flere eksempler på brødre som følger hverandre.

Få har en fortid som politisk- eller religiøst militante. Deres radikalisering er altså ikke resultatet av en modningsprosess i et muslimsk miljø eller politisk bevegelse. Men heller

en relativt plutselig transformasjon. Man ser i hovedsak tre forskjellige rekrutteringsprosesser.

1. Små grupper av venner, muslimske og ikke-muslimske som tilhører det samme miljøet, har den samme småkriminelle livsstilen, kommer fra samme familie eller har møtt hverandre i fengselet.
2. Noen individer gjennomgår en egen radikaliseringsprosess og prøver å komme i kontakt med de radikalisererte som er lenger i prosessen.
3. Noen, for det meste kvinner, radikaliseres gjennom internett. De blir kontaktet når de forespør om IS, jihad eller generelt om Islam på nettet.

Det er en uvanlig høy andel konvertitter som radikaliseres. Dette har ifølge Roy blitt systematisk oversett fordi det motstrider ideen om at radikaleringen er et symptom på et frustrert muslimsk miljø.

En del av disse konverteringene kommer fra et relativt nytt mønster av unge kvinner som gifter seg med jihadister fremfor at de deler en felles militant fortid. Dette har sammenheng med bildet av "helten" som tidligere nevnt. Andelen konvertitter innen denne gruppen er høy. Kvinnene er sterke symboler for gruppen. De utviser underdanighet ved bruk av slør eller burka, men i realiteten tar de selvstendige valg med hensyn til livsretning og partner.

Hovedmotivasjonen blant unge menn som deltar i jihad er ifølge Roy fascinasjonen rundt bildet av "det lille brorskapet av superhelter som hevner seg på vegne av den muslimske Ummah". Ummahen er global og abstrakt, den har ikke sammenheng med en nasjonal konflikt. Eksempelvis i Irak, identifiserer ikke de utenlandske krigerne seg med innbyggerne de liksom skal støtte. Dette er grunnen til at de trenger importerte ektefeller eller sexslaver. Narrativet de har bygget er basert på scener fra samtidens ungdomskultur, som videospill av typen Assassins Creed og Call of Duty. Det iscenesettes med moderne teknikker og estetikk fra moderne tid ved bruk av voldsromantikk som også finnes i ikke-islamske sammenhenger (meksikanske narkoligaer). To figurer er sentrale "selvmordsbomberer" som er linket med denne generasjonens nihilisme og "ridderen" som er linket med karakterer i videospill. Begge figurene handler om selvrealisering som svar på frustrasjon.

Det er to grunner til at den religiøse dimensjonen av prosessen kommer til uttrykk.

De fleste radikale har muslimsk bakgrunn. De er dermed åpne for re-islamisering. Nær sagt ingen av dem har vært fromme før radikaliseringsprosessen begynte.

Jihad er den eneste globale bevegelsen som foreligger. Om man dreper i stillhet mottar man ikke den samme internasjonale oppmerksomheten som hvis man roper "allahu akbar". Det radikale venstre er for intellektuelt og borgerlig for disse kandidatene. Når de slutter seg til jihad, adopterer de salafiversjonen av Islam. Denne er rigid og enkel å forstå med mye "skal" og "skal ikke". Dette bidrar til en psykologisk strukturering av en selv.

Videre er salafismen en motsats til det kulturelle islam, foreldrenes islam. Salafismen gir dem ikke røtter, men glorifiserer deres fremmedgjøring av egen kultur og får de til å føle seg som bedre muslimer enn deres foreldre. Salafismen er altså den fremmedgjorte ungdommens religion.

Nær sagt ingen av jihadistene har fått en religiøs utdanning eller har en fortid som fromme muslimer. Det de gjennomgår er først og fremst en jihadistradikalisering, ikke en religiøs radikaliseringsprosessen.

De radikale har løs eller ingen kontakt med muslimske samfunn i Europa. I etterkant av terroraksjoner kommer det gjerne frem at utøveren var en rolig gutt eventuell en småkriminell som ikke levde et religiøst liv ei heller avsto fra alkohol eller kvinnebekjentskaper. Men at han som regel nylig hadde gjennomgått en transformasjon. Som sagt har få av de kjente fremmedkrigerne vært praktiserende muslimer, deltatt i moskeer eller gjort religiøst arbeid.

2.3.5 Et muslimsk perspektiv på radikaliseringsprosessen og terror

I kapitlet om radikaliseringsmønstre, bruker jeg material fra tre vestlige forskere. Ingen av disse har muslimsk bakgrunn. Det er en kjent sak at muslimer generelt tar avstand fra det Islam som predikeres av radikalistene, og jeg vil vie et lite kapittel til to akademikere

med muslimsk bakgrunn og deres opplevelse av de radikales oppførsel og lære. "One tends to forget that violence...exists even when there is no religious dimension.."116

Den pakistanskfødte briten Ziauddin Sardar hevder at unge menn som kjemper for terrorgrupper er tomme skjell. De er hjernevasket og drømmer om paradiset. Deres medfølelse og samvittighet er fjernet gjennom terrorgruppens manipulering..

For å bli krigere må rekruttene tilfredsstillende noen psykologiske krav stilt av terrorgruppen, og det hjelper hvis de er utdannet ved en madrassa, en skole for islamske studier. Der lærer de at Islam ikke bare er en religion, men en rekke absolutte regler som skal følges. Ved å gi dem en totalitær lære, er de lettere å styre.

I tillegg må krigerne ha en personlighet som er lett å manipulere, da de ikke gjennomgår omfattende trening i regi av gruppen. Det er derfor mange av dem er så unge ifølge Sardar.¹¹⁷ Det man står igjen med er en selvtilfreds og skruppelløs kriger som er klar for å drepe eller å blir drept – paradiset venter på han.

Islamsk lære støtter ikke metoder som tas i bruk av grupper som IS. Koranen sier at å ta et uskyldig liv, er som å drepe hele menneskeheten. Du kan bare krige mot de som kriger mot deg, å drepe uskyldige kvinner og barn er en synd. Guds største gave til mennesket er livet, å ta sitt eget liv som selvmordsbomber symboliserer stor utakknemlighet for gaven man er gitt. Ifølge muslimsk tradisjon er ikke en martyr en som dreper seg selv eller andre i religionens navn. Det har sin opprinnelse i gammel shiamuslimsk tradisjon, med historiske skikkelser som kjempet etiske kamper for etiske mål – og aldri skadet uskyldige mennesker.¹¹⁸

Dilwar Hussein, også britisk muslim, sier at radikaliseringsprosessen er kompleks og sammensatt av flere faktorer som sosial ekskludering, identitetskriser og internasjonale anliggender som krig. Men han tar også opp teologiske faktorer og forklarer at jihadistene anser verden for å være i krig. Mange tolker Islam som å handle om "oss og dem", noe som forsterkes av ideen om at de lever i en krigssone (dar'ul harb) Selv om krigen de legitimerer i utgangspunktet er rettet mot de vantro (kuffar) har jihadistene

---

¹¹⁶ Roy, 2004 s.45

¹¹⁷ Sardar, Ziauddin, "The terror of self-satisfaction" 23. April 2007
www.newstatesman.com/print/200704230019

¹¹⁸ Sardar, Ziauddin, "on the culture of martyrdom" 28. November 2005
www.newstatesman.com/print/200511280014

laget en veldig begrenset definisjon for hva som er riktig og tro Islam. På denne måten blir mange muslimer stående på utsiden av grensene jihadistene har dannet og dette legitimerer voldsbruk mot de menneskene som ikke følger det jihadistene mener er "det rette" Islam.¹¹⁹

DEL III

3.1 Gjennomgang av parameterne

3.1.1 Bruk av internett

I regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme fra 10. juni 2014 er et av tiltakene å styrke politiets tilstedeværelse på internett. En gruppe fra politiet som skal være åpent tilstede og delta i diskusjoner på nettsider som kan bidra til å fremme radikaliserings og voldelig ekstremisme. Rapporten fastslår at internett er en arena som brukes for å fremme ekstremistiske ideologier, radikaliserings og rekruttering, det er også en arena for forebyggingen av det samme.¹²⁰

Ifølge Tobias Gemmerli ved DIIS kan internett være både forsterkende og bidragende for forskjellige kommunikasjonsformer. På den ene siden kan det være en arena for mer direkte kommunikasjon fordi det unngår massemediens selvsensur, på den andre siden kan internett være en dynamisk faktor i radikaliseringsammenheng på grunn av dens tilpasningsevne. Denne dobbeltrollen skaper uklarhet, noe som påvirker debatten om internetts utvikling og innflytelse på terrortrusselen.¹²¹

Av min analyse fremkommer det at samtlige av de tyve fremmedkrigerne har brukt internett som en del av sin radikaliseringsprosess. De har besøkt ekstreme forum, "likt" bilder fra Facebook som viser venner og bekjente i IS i Syria, lagt ut bilder av seg selv fra

---

¹¹⁹ Hussain, Dilwar, "How do we prevent radicalisation?" 3. Oktober 2014 artikkel, kan finnes på <http://www.theosthinktank.co.uk/comment/2014/09/30/how-do-we-prevent-radicalisation-by-dilwar-hussain>

¹²⁰ https://www.regjeringen.no/contentassets/6d84d5d6c6df47b38f5e2b989347fc49/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme_2014.pdf 8.11.16

¹²¹ Gemmerli, Tobias, *Online-radikaliserings: en rundreise i forskningslitteraturen*, DIIS Report 2014:08 s.8

Syria på Facebook, deltatt i diskusjoner på profilen til Profetens Ummah, sett IS voldfilmer på Youtube - listen er lang.

Spørsmålet er i hvor stor grad dette har en faktisk påvirkning for deres radikaliseringsprosess, noe radikaliseringsforskere har ulik oppfatning av. Gemmerli peker i sin rapport på to motstridende retninger som han kaller trusselforfekttere og trusselfornekttere. Trusselforfektterne anser teknologiens utvikling som en fordel og et rekrutteringsverktøy for de som allerede er radikalisererte og som planlegger konkrete aksjoner. Sosiale medier kan således fungere som en arena for radikaliseringen av sårbare ungdommer. Den kraftige veksten i bruken av sosiale medier blant ekstreme grupper som IS, er en indikasjon på at denne rekrutteringsformen fungerer.¹²²

Trusselfornekterne på sin side nedvurderer internetts påvirkning og mener at radikalisering i høy grad er forbundet med den virkelige verden og at de psykologiske og sosiale prosessene rundt radikaliseringen i all hovedsak er de samme som tidligere.

Gilles Kepel mener bruken av internett både er IS' styrke og svakhet. Ungdommer indoktrineres av sosiale media og utsettes for religiøs phishing eller nettfiske, som overgår rekrutteringen i moskeer fordi disse gjerne er overvåket av politiet, På samme tid er tilhengeres identitet og informasjon rundt organisasjonen lettere tilgjengelig fordi medlemmer og tilhengere publiserer veldig mye på internett. Den friheten som medlemmene av IS opplever, friheten til å utøve ekstreme handlinger og vold mot andre – kan også føre til en motreaksjon fra potensielle rekrutter som ender opp med å ta avstand fra grusomhetene.¹²³

Om den konkrete bruken av internett som de undersøkte i denne analysen har utført har hatt en direkte påvirkning på deres radikaliseringsprosess, er uviss. Den kan ha fungert som en plattform for selvrealisering og høsting av anerkjennelse. Kontakten med venner går i dag i stor grad gjennom sosiale medier. Behovet for anerkjennelse viser seg gjennom bruken av sosiale medier, ved å legge ut bilder der man fremstår som tøff og man mottar "likes" og kommentarer fra andre. Gjennom å være medlem av et virtuelt miljø som Facebookgrupper eller via Instagram, kan man kjenne på tilhørigheten ved stadig å få bekreftelser på at det man gjør er "kult" eller "tøft".

---

¹²² ibid s. 9

¹²³ http://www.nytimes.com/2015/02/17/opinion/the-limits-of-third-generation-jihad.html?_r=0
9.11.16

I sosiale media kan du fremstille deg selv slik du ønsker ved bruk av bilder, sitater, linker og lignende. Ida Aalen, forfatter av boka "En kort bok om sosiale medier" sier at sosiale medier egentlig handler mest om mennesker. Man bruker sosiale medier som en kanal til informasjon og underholdning. Gjennom sosiale media skaper man et fellesskap og sosial interaksjon der man kan konstruere sin egen personlige identitet. Behovet for å være sammen med andre og å bli anerkjent tilfredsstilles gjennom bruken av sosiale medier.¹²⁴

Man kan her se på Eriksons teorier rundt identitet og det å finne sin egen rolle når de rollene som er tilbudt av samfunnet ikke føles riktige for vedkommende. Gjennom sosiale media kan man som Aalen sier konstruere sin egen identitet og finne tilhørighet i grupper. Dette kan være grupper som man ikke finner i eget miljø og den rollen som man kanskje ikke har funnet i samfunnet erstattes av roller i det virtuelle rom. Man blir en del av et virtuelt samhold og på denne måten kan islamistiske grupper fange opp nettopp disse som søker internett for den følelsen av tilhørighet. Mubin Shaikh ved University of Liverpool var tidligere ekstremist og sier at IS utpeker seg individer som føler seg isolert og avvist. Ungdom er et lett mål fordi mange søker å formulere egen identitet og finne et miljø som de kan tilhøre. IS utnytter sårbarheten til ungdommer som føler seg utstøtt og tar kontakt med dem gjennom sosiale media som Facebook, Skype, Twitter, Instagram og så videre. De tar skjermbilder og engasjerer ungdommene frem til de føler at de kan rekruttere dem.¹²⁵

3.1.2 Jobb og utdanning

Arbeidssituasjon	Antall
Fast arbeid	4
Strøjobber/deltid	7
Arbeidet ikke	7
Uvisst	2

¹²⁴ <http://www.tns-gallup.no/tns-innsikt/sosiale-medier-handler-om-mennesker> 5.12.16

¹²⁵ <http://the-generation.net/an-interview-with-mubin-shaikh-former-jihadist-turned-counter-terrorism-operative-2/> 5. 12.16

Tallene er basert på informasjon som har fremkommet i avisartikler. Det er en oversikt over de arbeidsforhold som vedkommende har hatt gjennom årene og er ikke nødvendigvis arbeidssituasjonen på tidspunktet for at vedkommende dro til Syria.

Utdanning	Antall
Fullført høyere utdanning	0
Fullført videregående	6
Ikke fullført videregående	8
Uvisst	6

Erik Erikson skrev om å prestere på sosiale arenaer, om å passe inn i gruppen og kunne påta seg roller som tilbys av samfunnet. Hvis disse rollene ikke passet vedkommende, kunne han utvikle en negativ identitet. Utdanning og arbeid var sentrale elementer i utviklingen av egen identitet ifølge Erikson, det skaper en følelse av mening og tilhørighet.

Av de 20 fremmedkrigerne i denne oppgaven, har ingen kjent høyere utdanning og kun fire stykker hadde hatt fast arbeid. En undersøkelse gjort av NRK av 45 norske fremmedkrigere fra 2014 viste at 33 prosent av disse hadde droppet ut av videregående skole og 31 prosent hadde fullført videregående skole. Forsker ved Forsvarets Forskningsinstitutt Thomas Hegghammer påpekte at det fantes usikkerhet i noen av dataene og ingen sammenligningsgrunnlag i lignende befolkning, men at materialet pekte mot at gruppen ikke presterte godt sosioøkonomisk. Forsker ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet påpekte i likhet med Hegghammer at det gjerne var lavinntektsindivider som dro som fremmedkrigere.¹²⁶

Professor ved University of East London Andrew Silke skrev i 2008 om Marc Sagemans overraskende funn rundt medlemmer av ekstreme islamistiske grupper, slik jeg har sett på tidligere. Over 60 prosent hadde høyere eller videre utdanning etter grunnskolen. Tre fjerdedeler av islamistene kom fra "øvre middelklasse" og størsteparten hadde fast jobb som lege, kjemiker og lignende da de ble medlemmer av ekstreme grupper. Videre fant

---

¹²⁶ https://www.nrk.no/norge/terrorforskere-om-fremmedkrigere--_-mange-har-mislyktes-i-livet-1.12066062

han at 73 prosent av medlemmene var gift, til forskjell fra funnene i denne oppgaven som viste at 5 av 20 var gift, altså 25%.¹²⁷

Tallene Silke brukte i sin studie fikk han fra Marc Sagemans store studie "Understanding Terror Networks" fra 2004, der han gjennom åpne medier undersøkte 172 ulike individer som var medlemmer av ekstreme islamistiske grupper.¹²⁸

Silkes materiale fra 2008 står, som vi har sett, til forskjell fra Roys nåtidige funn. Ifølge Silke var terroristen ofte en velutdannet mann fra det øvre samfunnslag, med en god jobb. I materialet fra 2015 sier Roy at terroristene som oftest er andre generasjons muslimer, både utdannede og uuttannede eller konvertitter, gjerne fra lavere middelklasse.

Fellesnevneren er at de bærer på frustrasjon mot samfunnet, at deres forventninger til livet ikke oppfylles og at de befinner seg i en situasjon de ikke ønsker. De gjennomgår en narcissistisk krise og griper muligheten til å bli en del av heltehistorier presentert av IS. Radikale er verken glade eller morsomme mennesker ifølge Roy.¹²⁹

Et tredje perspektiv som man kan trekke inn i denne sammenheng, er Pierre Bourdieu teori om kapitalformene vi mennesker besitter. Størrelsen på menneskets kapital bestemmer hvilke samfunnsarenaer vedkommende vil få tilgang til. Det er tre kapitalformer som avgjør hvilken sosial posisjon man kan oppnå ifølge Bourdieu. Økonomisk kapital, som er penger og materiell rikdom. Kulturell kapital, som er kjennskap til kulturelle uttrykksformer som man tilegner seg gjennom oppvekst og utdanning. Denne kapitalformen handler om å kjenne sosiale koder, språk og oppførsel som gjør at man er i stand til å avgjøre hvem som er "innenfor" og "utenfor". Den sosiale kapitalen handler om hvilken tilgang man har til sosiale nettverk og miljøer. Sammenlagt vil mengden av kapital en person besitter innen disse tre kategoriene bestemme individets muligheter til å lykkes sosialt. Kandidatene i denne undersøkelsen scorer lavt på jobb og utdanning, noe som vitner om lav kulturell kapital. Grunnlaget for å opparbeide seg denne kapitalen kan også fremstå som vanskeligere for innvandrere i

---

¹²⁷ Silke, 2008 s.107

¹²⁸ ibid s. 101f

¹²⁹ Roy 2015 s. 5

første og andre generasjonen enn for en nordmann som er født inn i en norsk familie og er oppvokst med de kulturelle kodene. Familiens økonomiske, kulturelle og sosiale kapital, vil ha en stor påvirkning på barnas. Flere av kandidatene er oppvokst med en enslig mor og noen har også kommet til Norge uten familie. De står dermed med liten økonomisk kapital og et vanskelig utgangspunkt for å opparbeide seg kulturell og sosial kapital fordi de ikke har et trygt nettverk rundt seg. Norge er riktignok ikke like klassesdelt som det for eksempel Frankrike er, men til sammenlikning med undersøkelsen som viser at utvalget av norske fremmedkrigere gjør det dårlig både jobb- og utdanningsmessig, så kan Bourdieus perspektiv være interessant å trekke inn.¹³⁰

3.1.3 Kriminalitet

Mange av de norske fremmedkriegerne i denne undersøkelsen har en småkriminell fortid. Før de ble "gjennfødte" muslimer eller konverterte, delte de en ungdomskultur som ikke hadde noe med Islam å gjøre. De fleste deler et mønster der de gjennomgår en plutselig endring i retning religion og konvertering, etterfulgt av en umiddelbar politisk radikaliserings. Det er ofte et klart brytningspunkt som gjerne har sammenheng med en personlig krise, som for eksempel fengsel.¹³¹

Kriminelt rulleblad	Antall
Ja	14
Nei	1
Uvisst	5

Brukt narkotika	Antall

¹³⁰ Bourdieu, Pierre, Distinksjonen, PAX forlag, Oslo, 1995

¹³¹ Roy 2015 s.7

Ja	11
Uvisst	9

I 2004 gjennomførte forskningsstiftelsen Fafo i samarbeid med Statistisk sentralbyrå en levekårsundersøkelse blant fengselsinnsatte i Norge. Denne viste en sammenheng mellom levekårsproblemer og kriminalitet. Av 225 mannlige innsatte oppga 149 (66%) å være arbeidsledige på tidspunktet de måtte i fengsel, 105 (47%) oppga å ikke ha skolegang utover grunnskole og 128 (57%) oppga å ha brukt rusmidler i løpet av den siste måneden før de skulle sone.¹³²

Av de 20 kandidatene i denne oppgaven, hadde 11 stykker hatt omgang med rusmidler i løpet av livet. Av de andre 9 fremkom det ikke informasjon rundt bruken av rusmidler.

10 av kandidatene som hadde brukt rusmidler, hadde i tillegg kriminelt rulleblad.

Gitt at utvalget personer i denne oppgaven er representativt for et bilde av norske fremmedkrigere, er det tydelige likheter mellom deres sosiale situasjonen og situasjonen hos fengselsinnsatte i Norge.

Raffaello Pantucci forsker ved Royal United Services Institute har funnet at personer med kjent kriminell bakgrunn er vanlig på den syriske slagmarken. Ikke bare de med småkriminell bakgrunn, men også yrkeskriminelle. Noen bruker denne erfaringen til å finansiere reisen til Syria.¹³³ Man kan også tenke seg at personer med kriminell erfaring er ettertraktede i en gruppe som utøver ekstreme voldelige handlinger. De har både innstillingen, erfaringen og kontaktene.

Som vi har sett hos Erikson kan ungdommer som ikke finner sin plass i de rollene som tilbys av samfunnet, utvikle en negativ identitet. Denne identiteten kan for eksempel

¹³² <https://www.ssb.no/sosiale.forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/sammensatte-levekaarsproblemer-blant-innsatte-i-norske-fengsler>

¹³³ Pantucci, Raffaello "Thick As Thieves: European Criminals Take to Syria's Battlefield" kommentar 31. Mars 2014 www.rusi.org

være en kriminell rolle. De norske fremmedkrigerne som ikke har funnet seg til rette innenfor de sosiale settingene av studier eller arbeid, kanskje fordi de ikke føler en tilhørighet til gruppene eller fordi de opplever å komme til kort på bakgrunn av manglende kulturell kapital – ender opp med å bedrive kriminalitet og skaper seg en negativ identitet men som likevel gir de en følelse av tilhørighet og aksept innenfor det kriminelle miljøet. Samholdet i slike grupper er sterkt og man har klare kodekser på hvilken oppførsel som er akseptert. Særlig gjelder dette ovenfor politi og myndigheter. De kriminelle miljøene har ofte en gjeng-lignende struktur, i varierende grad. Som jeg har sett på tidligere i oppgaven er gjengen et alternativ til andre institusjoner for ungdommer med problematisk bakgrunn ifølge Vigil. For de som blir medlemmer vil gjengen, dens normer og funksjoner og dens roller påvirke hva en person tenker om seg selv og andre. Det er dermed ikke rart å forestille seg at unge menn som har vanskelig for å tilpasse seg de "legitime" rollene i samfunnet vil kjenne en tiltrekning mot slike kriminelle miljøer og gjengstrukturer.

3.1.4 Farsfigur

Jeg valgte å bruke fars tilstedeværelse i livene til kandidatene som et av parameterne jeg ville se på i oppgaven min. Grunnen til at jeg ønsker å ha med dette parameteret som er litt mer diffust, er fordi jeg gjennom eget arbeid med kriminelle ungdommer har sett at farsfiguren er sentral for unge gutter. Jeg ville derfor undersøke om det var noen gjennomgående trender hos de radikalisererte med hensyn til fars tilstedeværelse.

Jeg fant ulike situasjoner vedrørende far under studiene mine. Noen av kandidatene hadde vokst opp uten at far var tilstede i livet deres, enten ved at han døde da de var barn eller av andre grunner ikke var med i bildet. Noen fedre hadde vært en del av familien, men var lite tilstede på grunn av blant annet jobbforhold eller kriminalitet. Andre hadde tilsynelatende normale familieforhold og noen var det ikke mulig å finne opplysninger rundt relasjon til far.

Antall	Relasjon til far

2	Død da kandidaten var barn
3	Opplyst å ha vært lite tilstede
4	Ikke vært tilstede under oppvekst
5	Tilsynelatende normale familieforhold
6	Uvisst

Disse funnene viser kun den praktiske situasjonen rundt kandidatens farsforhold, situasjonene rundt hvert forhold kan selvsagt være komplekst.

Hvilken påvirkning har fars tilstedeværelse på et barns oppvekst? Det foreligger flere variabler i relasjonen mellom mennesker, for eksempel er ikke fysisk tilstedeværelse likestilt med mental tilstedeværelse. Om far ikke har vært tilstede, kan barnet ha hatt andre farsfigurer i livet sitt. Far kan være tilstede, men være et dårlig forbilde eller far er mye borte, men fungerer likevel godt når han er tilstede. Ingen situasjoner er helt like.

Ifølge Professor Michael E. Lamb ved Yale University finnes det tre typer studier som undersøker fars påvirkning på barna; relasjonelle studier, studier av fars fravær og skilsmisse og studier av involverte fedre.

I 9 av 20 tilfeller i utvalget er det opplyst at far har vært fraværende eller lite tilstede. Studier gjennomført over tre tiår fra 70-tallet til 90-tallet viste at barn som vokste opp uten far ofte hadde problemer i utviklingen av egen kjønnsrolle og kjønnsidentitet, utfordringer i skoleprestasjoner, psykososial tilpasning og kanskje vansker med å kontrollere egen aggresjon.¹³⁴ Funnene fremkom ved at forskere sammenlignet barn som ikke hadde tilstedeværende fedre med barn som hadde tilstedeværende fedre. Resultatene fra studien kunne dog ikke ukritisk forklares med at faren manglet, men helhetsbildet rundt en situasjon med og uten far måtte tas i betraktning.

Videre fantes det unntak i begge grupper, ikke alle barn som vokste opp uten far – hadde utfordringene beskrevet ovenfor. På samme måte som de barna som hadde vokst opp med en far også kunne ha disse utfordringene. De utfordringene som man fant at kunne

---

¹³⁴ Lamb, Michael E., *The Role of the Father in Child Development*, Wiley, 4. utgave april 2004, New Jersey

påvirke oppvekstforhold når far ikke var tilstede var for det første i rollen som medforelder, en som kunne hjelpe til med oppdragelsen og stille opp når mor var sliten. For det andre gjaldt det den økonomiske situasjonen som gjerne følger med å være alenemor. Denne økonomiske situasjonen førte igjen til en psykisk belastning som kunne være sosialt ekskluderende for familien det gjaldt. For det fjerde var det følelsen av å bli forlatt av forelderen som mange barn kunne føle og til sist ville konflikter mellom foreldre i forbindelse med en skilsmisse kunne ha en negativ påvirkning på barna. Med andre ord fant Lamb at det ikke nødvendigvis var mangelen på far som kjønnsrolle som påvirket barn som vokste opp uten far, men heller de økonomiske, sosiale og emosjonelle følgene som kom av at far ikke var tilstede.¹³⁵

3.1.5 Den muslimske far

Det er relevant å ta for seg litt om den muslimske faren i denne sammenheng, et større antall av kandidatene i studien har vokst opp i en muslimsk familie og kulturen rundt den muslimske faren skiller seg ut fra den vestlige på flere måter.

Den muslimske farsrollen kan ikke kalles ensidig, muslimske samfunn forekommer i alle verdensdeler og kulturen varierer deretter, dette skaper utfordringer når man ser på familier fra forskjellige muslimske kulturer. En annen utfordring når man skal se på rollen til den muslimske faren, er at det kan være utfordrende å differensiere mellom tradisjon og religion i muslimske samfunn. 20% av verdens muslimer bor i land der Islam ikke er hovedreligion, noen islamske verdier er likevel gjennomgående for majoriteten av muslimske familier.

Ifølge religiøs tradisjon er muslimske menn forventet å sosialisere med sine barn og handle i tråd med Islams fem søyler. Muhammad var selv en kjærlig far ifølge Hadith. Han behandlet døtre og sønner på lik måte og ga dem oppmerksomhet og kjærlighet.¹³⁶

---

¹³⁵ ibid s. 7

¹³⁶ Hossain, Ziarat og Juhari, Rumaya *Fathers across Arab and Non-Arab Islamic Societies i Fathers across Cultures, The Importance, Roles and Diverse Practices of Dads*, Praeger 2015 kap. 17 (Kindleutgave uten sidetall)

Ifølge Professor Ziarat Hossain ved University of New Mexico og Professor Rumaya Juhari ved Universiti Putra Malaysia er de fleste muslimske samfunn mer eller mindre patriarkalske. I tråd med Sharia og Adat, følger mann-kone rollene et tradisjonelt mønster. Gjennom et gjensidig samarbeid er mennene først og fremst bidragsytere og beskyttere, mens kvinnene er omsorgspersoner. Mannens rolle som far og ektemann virker gjennom hans patriarkalske autoritet i familien. Han anses som avgjørende for den generelle velferden i familien og hans død eller en skilsmisse truer gamle islamske oppfatninger rundt familielykke og økonomisk stabilitet.¹³⁷

Funnene i studien varierer etter hvilken kultur som er undersøkt, om den er nord-afrikansk, arabisk, asiatisk eller i andre muslimske miljøer. Den gjennomgående tendensen er at barns utvikling i familier med høyere utdannede fedre er positiv med hensyn til barns egen sosiale utvikling og egen utdanning. Fars mangel på tilstedeværelse eller følelsesmessig fjernhet fører ofte til atferdsproblemer hos barn, gjerne i form av aggresjon.¹³⁸ Modernisering krever større jobbdeltakelse fra kvinnene og videre fører dette til at fedre i islamske samfunn må hjelpe til i hjemmet i større grad. Men den islamske tradisjonen farger fortsatt familiedynamikken i vår tid.

Den muslimske tradisjonen med en far som et naturlig overhode skiller seg fra den norske familiedynamikken, der foreldre i stor grad er likeverdige i håndteringen av familien. Fravær av en så viktig figur i barns oppvekst kan som vi ser påvirke utviklingen av barnet gjennom oppveksten. Men om dette viser seg i større grad hos barn i muslimske familier med tanke på farens posisjon i disse miljøene, kreves det en større undersøkelse for å avdekke.

3.1.6 Den religiøse endringen

Antall	Gjennomgikk plutselig religiøs endring
16	Ja
1	Praktiserende over lenger tid før radikaliseringsen

¹³⁷ ibid, 2015 kap. 17

¹³⁸ ibid, 2015, kap. 17

3	Uvisst
---	--------

Av de 20 jeg kandidatene jeg har undersøkt i oppgaven opplyses det at 16 av dem hadde en plutselig religiøs endring, fra å ha vært mer eller mindre uinteressert i religion til å bli engasjert i den grad at omgangskrets eller familie har reagert på det. Som Roy sier så er ikke fremmedkriernes plutselige religiøse endring en konsekvens av en lang modningsprosess innenfor et bestemt muslimsk miljø eller en politisk bevegelse. Men heller et plutselig hopp inn i en voldelig organisasjon, gjerne etter at de har forsøkt noe annet som for eksempel militæret.¹³⁹ Denne plutselige endringen skjer ofte blant personer innad i en gruppe eller som tilhører den samme familien. Dette er også en gjennomgående trend blant kandidatene jeg har undersøkt, at de har venner eller familie som allerede har tilknytning til IS. Hele 19 av de 20 skal ha hatt familie eller venner i terrororganisasjonen. Dette reiser spørsmålet om det at man har kjente personer som allerede er aktive i terrororganisasjonen gjør det lettere å slutte seg til denne?

Zygmunt Bauman peker på fellesskapet som et substitutt i identitetsdannelsen til den enkelte. Hvordan man flykter fra ensomheten ved å føle et fellesskap med andre. Videre peker Erikson på hvordan venner og samhold oppleves svært viktig for ungdom og unge voksne. Og hvis vedkommende ikke finner den rollen som passer i det samfunnet vedkommende lever i, kan han søke seg bort og i retning av negative identiteter. Sammen med Roy som i tillegg påpeker hvordan IS tilbyr ungdommen en viktig rolle og en mening med livet deres som gjør at de føler seg betydningsfulle og slutter seg til gruppen.

I forlengelsen av dette vil jeg trekke inn Bourdieus tanker om habitus og habitat. Kanskje gjør det prosessen rundt å slutte seg til organisasjonen lettere når man har personer som kommer fra det samme habitatet som en selv til stede allerede. En fra samme familie, en man har vokst opp sammen med, en som tilhører det samme sosiokulturelle miljøet som en selv. Kanskje dette gjør et stort skritt enklere å ta, fordi noen som står deg nær allerede har tatt det og de representerer noe kjent og trygt i et ellers ukjent miljø.

---

¹³⁹ Roy 2015 s.8

En stor del av kandidatene har sluttet seg til den norske gruppen Profetens Ummah etter de har gjennomgått denne religiøse endringen.

Antall	Ble medlem av Profetens Ummah
12	Ja
8	Uvisst

Medlemskap i Profetens Ummah viser seg altså hyppig forekommende blant kandidatene. Av undersøkelsen kommer det frem at 13 av de 20 kandidatene har vært aktive i et religiøst miljø etter de ble radikalisert. 12 av disse var aktive i gruppen Profetens Ummah. Kun én var jevnlig i moskeen før det ble kjent at han var radikalisert. Mønsteret synes å være at mange gjennomgår en plutselig religiøs forandring og slutter seg til gruppen. Etter relativt kort tid er de på vei til Syria.

11 av de 12 som var aktive i Profetens Ummah skal ha hatt venner eller familie som allerede var medlemmer. Profetens Ummah opplyses i flere artikler å ha hatt en stor påvirkning på kandidatenes valg om å reise til Syria.

Profetens Ummah er en sunnimuslimsk gruppe opprettet i Norge som teologisk følger salafismen. Profetens Ummah er en del av den nye jihadistgenerasjonen som er grunnleggende transnasjonal og har tette bånd med allerede veletablerte islamistmiljøer i Europa. Først og fremst gjelder dette potente ekstremistnettverk rundt den tidligere advokaten og nå aktivisten Anjem Choudary i Storbritannia, men også miljøer i Skandinavia.¹⁴⁰ Nora Eggen postdoktor ved Institutt for Kulturstudier og Orientalske Språk ved Universitetet i Oslo sier at Profetens Ummah er en av gruppene som ønsker definisjonsmakt overbegrepet "ummah". Gruppen ville nok kunne anerkjenne en definisjon av ummah som ligger nært Sayyid Qutb, den kjente lederskikkelsen i Muslimsk Brorskap, slik den er beskrevet i kapittelet om "Ummah" i teoridelen.

---

¹⁴⁰ Hegghammer i Nytt Norsk Tidsskrift s. 402

Profetens Ummah er tilhengere av den Islamske Stat og anser lederen av IS; Abu Bakr al-Baghdadi som den øverste leder og kalif. Det kan virke som om Profetens Ummah ønsker å fremstå som de som representerer den ideelle muslimske Ummah slik den egyptiske filosofen Sayyid Qutb definerte den og at de fører dette religiøs-politiske levesettet. Men denne fremstillingen avhenger av en bred aksept fra det norske samfunn, noe gruppen ikke har.¹⁴¹ Ifølge Brynjar Lia, professor ved humanistisk fakultet, Universitetet i Oslo har ikke Profetens Ummah en klar ideologi, ei heller har de en sentral ideologisk leder med klare agendaer og en kurs for gruppen. Talerne på gruppens demonstrasjoner er som regel unge aktivister med varierende talegaver.¹⁴² I diskusjonene som foregikk på Facebooksiden figurerer det ikke en klar autoritetsperson med makt til å avgjøre uenigheter.

Profetens Ummah er beskyldt for å rekruttere flere nordmenn til den Islamske Stat. Deres talsmann Ubayadullah Hussain var våren 2016 siktet for å ha rekruttert 7 personer til IS. Ifølge PST opererte Hussain etter et klart mønster hvor sårbare mennesker ble funnet og deretter kontaktet med spørsmål om å drive terror for IS.¹⁴³

Brynjar Lia sier at tilhørigheten til miljøet må anses som en blanding av deltakelse på Facebookgruppa "Profetens Ummah", oppmøte på arrangementer, interne møter og personlig vennskap.¹⁴⁴ Dette er noe som gjenkjennes i funnene i studien, der som allerede nevnt 11 av de 12 som var oppgitt å være medlemmer av profetens Ummah hadde venner i gruppen og på den måten ble en del av den. Dette fokuset på bekjentskap og vennskap går videre igjen i tilslutningen til Den Islamske Stat. 19 av de 20 kandidatene skal ha hatt venner eller familie som var medlemmer av IS da de sluttet seg til gruppen. Dette sosiale aspektet av radikaliseringsprosessen fremstår altså å være sentralt for samtlige av kandidatene i studien.

Profetens Ummah har hatt en utpreget bruk av sosiale medier i det å få sitt budskap spredd. Spesielt har de brukt Facebook og YouTube for å nå ut til sine medlemmer. Deres

---

¹⁴¹ Eggen, Nora S. "Umma – et omstridt begrep" på www.utrop.no/Plenum/Kommentar/Blogg/24169

¹⁴² Lia, Brynjar, "Profetens Ummah og sosiale medier" i Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett, PHS Forskningsrapport No 2013:1, Oslo, s. 105

¹⁴³ <http://www.dagbladet.no/nyheter/pst-mistenker-at-hussain-rekrutterte-syv-nordmenn-til-is/60421418> 1. Desember 2016

¹⁴⁴ Lia, 2013 s. 105

Facebookgruppe hadde i mars 2013 709 medlemmer og lederne for gruppen var aktive på denne og andre grupper.

YouTube blitt brukt for å distribuere jihadistisk propagandamateriale, men også til å publisere noen jihadistfilmer oversatt til norsk. I tillegg til å være et forum for organisering av markeringer o.l. har Facebookgruppen en viss identitetsbyggende funksjon i følge Lia. Medlemmer postet Koransitater og andre religiøse utdrag med formaninger og råd om hvordan muslimer skulle te seg og på samme tid fordømmelser ovenfor u-islamske handlinger gjort av enkeltpersoner eller i form av anerkjente politiske vedtak. Dette sammenfaller med det Ida Aalen sier om sosiale mediers rolle; gjennom sosiale media skaper man et fellesskap og sosial interaksjon der man kan konstruere sin egen personlige identitet.

Per desember 2016 eksisterer det ikke en norsk gruppe med navnet "Profetens Ummah" på Facebook.

3.2 Et bilde av den norske fremmedkrigeren

Når jeg nå har gjennomgått og analysert parameterne i arbeidet mitt vil jeg i avslutningen av oppgaven trekke inn et sammenligningsgrunnlag fra den norske konteksten. Dette gjør jeg for å søke å kvalitetssikre informasjonen som har kommet frem i mitt arbeide med kandidatene og om mulig nyansere noen av funnene mine.

Politets Sikkerhetstjeneste utga en ekstern rapport 12. september 2016; "Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer i Norge før de blir radikalisert?"

Denne rapporten har tatt for seg noen av de samme parameterne som jeg har gjort i mitt arbeide og funnene jeg har gjort innenfor disse feltene ønsker jeg å sammenligne med de som PST presenterer i sin rapport. Da denne rapporten ble publisert i slutten av mitt arbeide med analysen, ser jeg det hensiktsmessig og presentere noen av funnene i et eget avsnitt fremfor at jeg inkorporerte de mens jeg jobbet med min egen analyse.

PSTs arbeid er bygget på et representativt utvalg av personer hentet fra PSTs database. Denne databasen inneholder opplysninger om personer det er hensiktsmessig for PST å

vite noe om. Noen av dataene kan være upresise og noen er ikke komplette.¹⁴⁵ Jeg har selv brukt åpne kilder i mitt arbeide og de dataene som PST innehar må kunne påregnes å være av sikrere kvalitet enn det som er mulig å innhente gjennom media, til tross for de stegene jeg har tatt for å sikre sannhetsverdien i mine funn.

Da PST sitter med informasjon om alle kjente og kartlagte fremmedkrigere som har reist fra Norge til Syria, gir denne rapporten et bilde av noen aktuelle fellesnevnerne for de norske fremmedkrigerne. Da en del av parameterne som vurderes i PSTs rapport, også går igjen i min oppgave, vil de danne et sammenligningsgrunnlag etter jeg nå har gjennomgått min analyse.

Radikaliseringen er et ganske nytt fenomen blant personene som PST har sett på. 73% ble radikaliser etter 2011, noe som antas å ha sammenheng med konflikten i Syria. 86% av de som man vet har reist til Syria ble radikaliser etter 2011.

Det grove bildet av den norske fremmedkrigeren er en ung mann med muslimsk bakgrunn, lite utdanning, liten arbeidserfaring og ofte med kriminelt rulleblad. 88% av personene som PST har sett på er menn og utvalget inkluderer personer opp til 40 år.¹⁴⁶ Jeg har kun studert menn i min oppgave, nettopp på grunn av den store andelen av menn som reiser til Syria i forhold til kvinner og med hensyn til anonymiseringskravet. Av samme grunn har jeg heller ikke tatt for meg alderen på kandidatene.

61% av personene i rapporten har selv innvandret til Norge og 21% er født og oppvokst i Norge med minoritetsbakgrunn. Det at så mange selv har innvandret til Norge, kan tyde på utfordringer med integreringen av personene, de kan ha hatt problemer med å tilpasse seg norsk kultur og ha vanskelige historier bak seg.¹⁴⁷ Dette kan være viktig informasjon i utformingen av strategier for forebyggingen av radikalisering blant unge innvandrere. Dette til tross for at norske forskere som Petter Nesser påpeker at bedre integrering ikke nødvendigvis vil ha en målbar effekt på radikaliseringkandidatene i Norge¹⁴⁸. Han mener at fokuset bør ligge på samspillet mellom norske islamistiske grupper og større utenlandske organisasjoner som gjør steget ut i verden enklere for potensielle kandidater. Likevel kan det kanskje i teorien ha en effekt på enkelttilfeller av

---

¹⁴⁵ PST Temarapport 2016, s. 3f

¹⁴⁶ *ibid*, s. 3

¹⁴⁷ *ibid* s. 10

¹⁴⁸ ¹⁴⁸ <http://fritanke.no/reportasje/nyheter/hvem-som-helst-kan-bli-radikalisert/19.10122> 1.11.16

enslige, unge innvandrere å rette fokuset mot integreringen, da de ikke har noen å støtte seg på og er ekstra sårbare.

Et interessant funn er at 17,5% av de som frekventerer norske ekstremistiske miljøer mistet foreldrene i løpet av barndommen/ungdommen, de fleste før de var 10 år gamle. Av PSTs undersøkelse fremgår det at 67% av disse har reist til Syria eller andre konfliktområder i forhold til de som ikke har mistet sine foreldre (42%). Og at de også i større grad er representert under forhold som lav utdanning, bruk av rusmidler og arbeidsledighet/ikke registrert arbeid. I min oppgave hadde jeg parameteret som angikk far og farsfigur, der jeg ante en påvirkning på kandidatene, uten at jeg mente dette kunne bekreftes på bakgrunn av mine funn. Av PSTs funn i kombinasjon med mine egne, tenker jeg likevel at dette kunne vært et interessant studie.

68% av mennene i undersøkelsen har vært mistenkt, siktet eller dømt for kriminalitet før tidspunktet for radikaliseringsen. I mitt arbeide fant jeg en lignende andel, med 14 av 20 som hadde kriminelt rulleblad. Ifølge PST har flere registrerte forhold fra før de fylte 15 og mange har historier med voldskriminalitet. Kriminelle med kontakter kan, som tidligere nevnt være en nyttig kilde for tilgang til våpen og andre ressurser som kreves i en terrororganisasjon. Og unge menn med en tilbøyelighet til vold har tråkket over en grense som kan gjøre dem ettertraktede i utføringen av ekstreme handlinger på vegne av organisasjonen.

Personene med kriminell bakgrunn i PSTs undersøkelse slutter ikke nødvendigvis med denne atferden selv om de blir konservative muslimer, 52% har blitt mistenkte, siktet eller domfelt etter å ha blitt radikalisert da undersøkelsen ble publisert.

Utdanningsnivået og arbeidstilknytningen deres er lav. Under 40% har fullført videregående utdanning og PST anslår at nærmest ingen har gjennomført høyere utdanning av de 4% som skal ha startet et høyere studium. I min undersøkelse fant jeg at ingen hadde fullført høyere utdanning og at 6 av 20 hadde fullført videregående skole.

I PSTs undersøkelse hadde 64% vært lite i arbeid, gjennom sporadiske jobber og mye arbeidsledighet. 14,6% hadde aldri vært registrert med arbeid og 4% var i faglært stilling. Mine undersøkelser hadde ikke spesifikasjoner med hensyn til faglært/ikke faglært, selv om det fremkom rundt et fåtall av kandidatene. 7 av kandidatene hadde

aldri hatt arbeid og 7 hadde hatt sporadiske jobber. Fire stykker hadde hatt fast arbeid. I forbindelse med arbeidssituasjonen kan det i tillegg være verdt å nevne at flere av kandidatene var unge og at deltidsarbeid/strøjobber ikke er uvanlig for denne gruppen.

Ved gjennomgangen av PSTs rapport fremkommer det flere sammenfallende funn med eget arbeide. Dette er betryggende i vissheten om at jeg har vært i stand til å finne et representativt utvalg av kandidater i mitt studie og videre at arbeidet mitt kan være relevant i forebyggingsøyemed.

3.3 Avsluttende perspektiver

Denne oppgaven har sett på 20 forskjellige fremmedkrigere slik de har blitt fremstilt i media. Kandidatene har alle unike bakgrunnshistorier, forskjellig alder, ulik etnisk opprinnelse og ulike oppvekstvilkår. Til tross for dette har de alle valgt å bli fremmedkrigere og reist til Syria. De har blitt sammenlignet under ni ulike parametere for å se om jeg kunne finne gjennomgående likheter i deres sosiale situasjon. Mitt ønske med oppgaven har fra starten av vært å forsøke å finne fellestrekk i fremmedkrigernes oppvekst og livsførsel som muliggjorde en strategi for forebygging av radikaliserings.

Uten å ha dykket dypt ned i materialet, vil mange kunne se noen fellestrekk blant nordmenn som har sluttet seg til Den Islamske Stat. Aldersmessig har de fleste vært i slutten av tenårene og opp i tyveårene. De aller fleste har vært menn, selv om det også har fremkommet at unge kvinner har sluttet seg til grupperingen. Men for å utvikle en vellykket strategi for et forebyggende arbeid, er det viktig å gå dypere inn i personenes liv og se på deres forhold i hjemmet, hvilken kultur de lever i, hvordan deres utdanning- og jobbsituasjon er. Og aller helst; gjort personlige intervjuer med en rekke av disse personene for å bli kjent med deres indre motivasjon.

Ved å se på disse sosiale likheten jeg har gjort i oppgaven min, håper jeg det har bragt meg et steg nærmere forståelsen av hvilke mekanismer som kan føre til en slik transformasjon. Mens jeg tror at nøkkelen til den store forståelsen av disse individene ligger i deres tanker og følelser rundt temaet og deres personlige livshistorie. Det jeg mener med dette er at selv om forholdene rundt personer kan være sammenfallende, vil ulike personer forholde seg ulikt til et gitt scenario og ikke nødvendigvis bære den samme byrden av den samme belastningen. To personer som begge har mistet sin far

som ung kan ha meget ulike opplevelser rundt det å vokse opp uten en far, en person kan ha hatt gode mannlige rollefigurer i livet eller på annen måte ikke være negativt påvirket av at en farsfigur ikke var tilstede – en annen kan være negativt preget av samme situasjon. Personer kan også ha ulikt syn på det å ikke ha tatt en utdanning. En kan synes at ufaglært arbeid er bekymringsløst og fritt, en annen person kan oppleve det som meningsløst eller tyngende.

Mitt poeng er at parameterne jeg har valgt, har jeg valgt for etter beste evne å kunne belyse områder der disse personene har fellesnevner, men for å virkelig kunne forstå prosessen bak radikaleringen som disse personene gjennomgår, mener jeg at det krever et omfattende intervjuarbeide av et større antall fremmedkrigere med fokus på livshistorieforskning og kvalitative intervjuer. Dette fikk dessverre ikke jeg muligheten til å gjennomføre (et komplett arbeide ville nok også gått langt utover en masteroppgave) og mine funn vil derfor ikke belyse viktige personlige aspekter av radikaliseringsprosessen. Til tross for dette håper jeg funnene mine belyser noen interessante områder det kan være verdt å fokusere på i et forebyggende arbeide.

Det jeg opplever som en gjennomgående tendens blant kandidatene er viktigheten av tilhørighet og identitet. Dette viser seg i flere av parameterne i studien. Samtlige har hatt venner eller familie tilknyttet den Islamske Stat før de selv sluttet seg til gruppen. Samtlige har også brukt internett i radikaliseringsprosessen, og man vil kunne anta at et stort antall av dem, om ikke alle, har brukt sosiale medier i den forbindelse. Videre har også minst 12 av kandidatene vært medlemmer av Profetens Ummah, som legger vekt på bruken av sosiale medier og interaksjon mellom medlemmene. Disse parameterne er alle forbundet med en form for sosial tilhørighet og et fokus på sin sosiale identitet. Disse funnene gir inntrykk av at det sosiale og identitetsdannende er et viktig aspekt i radikaliseringsprosessen.

Et annet gjennomgående funn i arbeidet mitt forholder seg til kandidatenes utdannings og arbeidsforhold. Disse funnene kan ikke kalles overraskende, da de allerede er omtalt av en rekke forskere på området. Ingen av kandidatene hadde høyere utdanning og kun fire stykker hadde vært fast ansatt i løpet av livet, noe som bekrefter det Hegghammer sier om de norske fremmedkrigenes sosioøkonomiske status.¹⁴⁹ Videre fant jeg at 13 av

---

¹⁴⁹ <http://www.aftenposten.no/norge/-Det-finnes-nok-mange-champagne-jihadister-63894b.html> 4.1.17

kandidatene hadde kriminelt rulleblad og 11 hadde brukt narkotika i løpet av livet. Heller ikke dette er overraskende funn, men det underbygger en tendens blant de norske fremmedkrigerne og forteller oss litt om de miljøene som kan være aktuelle for forebyggende arbeide.

Når det kommer til funnene rundt parameteret omhandlende farsfigur har 9 av kandidatene hatt en far som ikke har vært tilstedeværende på en eller annen måte. Denne informasjonen er dog ikke nok til å trekke noen form for konklusjon i det henseende. Jeg har som tidligere nevnt, likevel hatt et ønske om å rette oppmerksomheten mot dette aspektet ved unge menns sosiale utvikling. Og i et forebyggende arbeid, kan det kanskje være et nyttig element å ha en bevisst kunnskap om.

3.4 Fremmedkriegers menneskelighet

Jeg vil i avslutningen av denne studien kaste et blikk mot filosofien og der prøve å finne noen forklaringer på menneskets atferd slik den er i sammenheng med ekstreme situasjoner, vold og hat og som kan være relevant i forhold til en dypere analyse og perspektivering av oppgavens problematikk.

Fremmedkrigerne som slutter seg til den Islamske Stat har valgt bort sin norske tilhørighet og valgt en ekstrem og voldelig organisasjon som sin base. Men det jeg blant annet har funnet blant flere forskere på IS og andre gjengrelaterte organisasjoner, er at det individene som blir fremmedkrigere eller gjengmedlemmer mest av alt søker - er en følelse av tilhørighet og samhold med andre mennesker. De søker mot andre mennesker til tross for at man ser handlingene de utfører mot andre mennesker på vegne av IS. Disse handlingene kan være så grusomme at man spør seg om de mister sin menneskelighet i situasjonen de befinner seg i, om de ikke lenger er en del av menneskeheten og har blitt en slags type av monster. Hvordan kan man gjenfinne menneskeligheten i slike personer?

Den danske filosofen og teologen Knud Ejler Løgstrup hevdet at vi alle er avhengige av hverandre og denne avhengigheten gir oss makt over hverandre. Mennesket har makt til

la mistilliten overskygge tilliten og grusomheten og likegyldigheten overskygge barmhjertigheten. Men mennesket har ikke makt til å utrydde tilliten eller å la grusomheten overta for barmhjertigheten uten selv å la sitt liv gå til grunne. Grusomheten kan ikke gjøres til livets grunnvilkår. Grunnen til dette ligger i det Løgstrup kalte de spontane livsytringene, som i seg selv har en livsfornyende kraft.¹⁵⁰

Mennesket vil normalt møte andre med en naturlig tillit, ikke bare de vi kjenner, men også fremmede. Mange negative erfaringer i tidligere levd liv og spesielle omstendigheter som krig kan føre til mistillit hos noen individer, men utgangspunktet for mennesket er at man har en umiddelbar tillit til menneskene rundt seg. Denne tilliten er fundamental og viser seg i helt elementære, daglige situasjoner. Man forventer at bussjåføren skal følge sin rute eller at det nye bekjentskapet snakker sant når vi samtaler med han eller henne. Hvis man møter hverandre med mistillit og skepsis vil selve livet visne bort ifølge Løgstrup.¹⁵¹

Den tilliten mennesket utviser - gir andre makt over oss og skaper et avhengighetsforhold mellom menneskene. Man forholder seg aldri til et annet menneske uten at noe av hverandres liv ligger i den andres hånd. Det kan være alt fra en forbigående stemning eller følelse til vedkommendes selve skjebne. Avhengigheten og makten henger uløselig sammen. Fordi man er avhengig av hverandre, har man også makt over hverandre. I vissheten om dette stilles de moralske og etiske spørsmålene rundt hvordan mennesket skal bruke denne makten. På grunn av den gjensidige avhengigheten er mennesket nødt til å leve i en type fellesskap med andre, fellesskap er ikke et livsvilkår man kan forandre. Hvordan dette fellesskapet er, kan menneskene selv påvirke. Men de trenger det. Makten som ligger i de spontane livsytringene kommer ikke fra mennesket, men fra ytringene. Det er ikke mennesket som gir talen dens åpenhet, men talen som åpner oss.

En fellesnevner som kommer frem blant flere forskere i denne studien, er det sinnet disse unge menneskene føler overfor omgivelsene de lever i, der de ikke finner sin plass eller sin tilhørighet. De slutter seg til en organisasjon som nærer hat mot Vesten og overfører dette hatet til sine medlemmer. Men hatet har ikke et medium ifølge Løgstrup.

---

¹⁵⁰ Christoffersen, Svein Aage, *Etikk, eksistens og modernitet – Innføring i Løgstrups tenkning*, Tano Aschehoug, 1999

¹⁵¹ Løgstrup, Knud Ejler, *Den Etske Fordring*, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, 1991

I sinnet ligger vilje til kommunikasjon og oppgjør. Man ønsker en erkjennelse fra den som har gjort urett mot en selv eller andre. Denne sakligheten ligger ikke i hatet, selv om også hatet stammer fra en følelse av urett. Men i hatet ligger avmakt og fortielse. Hat fører til avhengighet fordi hatet ustanselig kretser rundt objektet for hatet som man ikke kommer til livs. Hat fører til selvfokus og avmakt fordi hatet ikke har et utbrudd slik sinnet har. Den andre skal tilintetgjøres. Mangelen på et medium som følger hatet manifesterer seg i denne viljen til tilintetgjørelse og slik vil hatet drepe for å tilintetgjøre.¹⁵²

Man kan spørre seg om motivasjonen for noen av handlingene som utføres av fremmedkrigerne i Syria. Mishandlingen av og drapene på både barn og voksne fremstår grotesk, samvittighetsløs og umulig å forsvare innen fornuftens grenser. Løgstrup sier at når vi utfører handlinger som går på tvers av vårt moralske kompass, gjør vi oss selv til en annen, vi spiller skuespill for oss selv. Ved å forskyve motivene våre bedriver vi selvbedrag som er avgjørende for vår samvittighet. For hvis et menneske skader en annen i full visshet om sin egen ondskapsfullhet, er vedkommende samvittighetsløs. Mens den som overbeviser seg selv om at motivet for handlingen er en annen enn det som virkelig driver han, kan ikke kalles samvittighetsløs. Vedkommende er derimot en hykler for sin egen dårlige samvittighet. Den som er i stand til å se ondskapen og hensynsløsheten i sine egne handlinger uten å la dette påvirke dem, det er en samvittighetsløs person. Dermed henger samvittigheten sammen med menneskets åpenhet for seg selv og ved selvbedrag flykter man fra å se sin egen ondskap i øynene og unnslipper sin egen samvittighets dom. Med andre ord, henger selvbedraget sammen med egen moralfølelse og samvittighet.

Talsmannen i Profetens Ummah, Ubayadullah Hussain er selverklært tilhenger av IS og har selv vært med gruppen i Syria. Han ble i et intervju med VG spurt om han støttet IS' halshugging av mennesker som er tatt til fange. Hussain rettferdiggjorde handlingene på denne måten "Halshugging er uten tortur, folk dør momentant, i motsetning til hvordan Vesten gjør med muslimske fanger" I det samme intervjuet uttalte Hussain "Visse lovbrudd i Islam medfører dødsstraff. Når du kriger mot en part må du forvente å bli drept." Og om nødvendigheten av å innføre en islamsk stat uttalte han videre "Vi må

---

¹⁵² Løgstrup 1991 s. 43ff

beskytte oss selv, vi må ha et land hvor vi kan være trygge, hvor vi kan praktisere islam optimalt og hvor vår ære ikke blir krenket, slik det blir gjort i dag..”¹⁵³

Man er ikke samvittighetsløs selv om man utfører onde handlinger, men man flykter kanskje fra sin egen dårlige samvittighet ved å rettferdiggjøre det som er gjort. Disse personene som gjør disse handlingene kan altså ikke miste sin menneskelighet ifølge Løgstrup, fordi i møtet med andre mennesker vil man alltid ha de spontane livsytringene. Den spontane tilliten til andre mennesker skaper et gjensidig maktforhold, uavhengig av menneskets status og bakgrunn. Og selv om grusomme handlinger kan overskygge godheten, kan den ikke utrydde den. Med Løgstrups filosofi i tankene, må man evne å finne tilbake til de fundamentale menneskelige sidene ved de som vender tilbake fra slagmarken og kanskje det også er der arbeidet med forebyggingen begynner?

---

¹⁵³ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/islam-debatten/stoetter-is-halshugging/a/23275610/> 2.1 2017

Litteraturliste

Akbarzadeh, Shahram og Mansouri, Fethi, *Islam and Political Violence, Muslim Diaspora and Radicalism in the West*, I.B. Tauris, 2010

Ali, Rashad og Stuart, Hanna *A Guide to Refuting Jihadism – Critiquing radical Islamist claims to theological authenticity* Henry Jackson Society, London 2014

Amghar, s., Boubekour, A., og Emerson, M., *European Islam, Challenges for Public Policy and Society*, Centre for European Policy Studies, Brussels, 2007

Bauman, Zygmunt, *Savnet Fellesskap*, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo, 2000,

Bektovic, Safet, *Islamisk Filosofi . Bakgrunn, Problemstillinger og Moderne Udforminger*, Forlaget Anis, 2012

Bourdieu, Pierre, *Distinksjonen*, PAX forlag, Oslo, 1995

_____ *The weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society*, Stanford University Press, California, 1999

Bjørge, Tore *Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet*, PHS Forskning 2011:1, Politihøgskolen, Oslo 2011

Bunzel, Cole, *From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State*, Analysis Paper no. 19, March 2015, The Brookings Project on U.S. Relations with the Islamic World

Chaliand, Gérard og Blin, Arnaud, *The History of Terrorism – From Antiquity to Al Qaeda*, University of California Press, 2007

Christoffersen, Svein Aage, *Etikk, eksistens og modernitet – Innføring i Løgstrups tenkning*, Tano Aschehoug, 1999

----- *Handling og dømmekraft, etikk i lys av kristen kulturarv*, Tano, 1994

Coser, Lewis A. *Masters of Sociological Thought – Ideas in Historical and Social Context*, Harcourt Brace Jovanovich, New York, 1977

De Caprona, Yann, *Norsk Etymologisk Ordbok*, Kagge Forlag, 4. Opplag, 2013

Gemmerli, Tobias, *Online-radikalisering: en rundrejse i forskningslitteraturen*, DIIS Report 2014:08

Gemmerli, Tobias, *Ny definition af radikalisering – en ligning med mange ubekendte*, DIIS Policy Brief, september 2014

Hegghammer, Thomas *The rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad* International Security 35 (3) : 53-94 2010

-----"Norske fremmedkrigere i går og i dag" i *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* 30(4), 2014

Hossain, Ziarat og Juhari, Rumaya "Fathers across Arab and Non-Arab Islamic Societies" i *Fathers across Cultures, The Importance, Roles and Diverse Practices of Dads*, Praeger 2015

Hussain, Dilwar, "How do we prevent radicalisation?" artikkel fra 3. Oktober 2014 kan finnes på <http://www.theosthinktank.co.uk/comment/2014/09/30/how-do-we-prevent-radicalisation-by-dilwar-hussain>

Jerlang, Espen, *Utviklingspsykologiske teorier: en innføring*, 3.utg., Gyldendal, 2000

Jones, Seth, *A Persistent Threat – The Evolution of al Qa'ida and Other Salafi Jihadists*, RAND National Defense Research Institute, 2014

Justis- og beredskapsdepartementet *Handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme* 10. Juni 2014

Kepel, Gilles *Jihad: The Trail of Political Islam*, I.B. Tauris, London 2004

Khosrokhavar, Farhad "Islamic Radicalism in Europe" i Cesari, Jocelyne *Muslim in the West after 9/11* New York, Routledge 2010

Kuven, Britt Moene, "Livshistorieforskning som metode – i lys av Pierre Bourdieu og Francine Muel-Dreyfus" , i *Nordisk Sygeplejerforskning* 01/04

Lamb, Michael E., *The Role of the Father in Child Development*, Wiley, 4. utgave april 2004, New Jersey

Lia, Brynjar, "Profetens Ummah og sosiale medier" i *Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett*, PHS Forskningsrapport No 2013:1, Oslo

Lægred, Sissel og Skorgen, Torgeir, *Hermeneutisk lesebok*, Scandinavian Academic Press, 2014

Løgstrup, Knud Ejler, *Den Ethiske Fordring*, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, 1991

Nesser, Petter *A Future for the Young. Options for helping Middle Eastern Youth Escape the Trap of Radicalization* Working Paper RAND, september 2005

_____ *Islamist Terrorism in Europe*, Hurst & Company, London 2015

Petersen, A. P., Glasdam, S., Lorentzen, V., *Livshistorieforskning og kvalitative intervjuer*, Forlaget PUC, Viborg, 2007

Pantucci, Raffaello "Thick As Thieves: European Criminals Take to Syria's Battlefield" kommentar 31. Mars 2014 www.rusi.org

PSTs trusselvurdering 4. februar 2015

PST, Temarapport: *Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer i Norge før de blir radikalisert?* 12. September 2016

Roy, Olivier "What is the driving force behind jihadist terrorism? – A scientific perspective on the causes/circumstances of joining the scene" tale under Bundeskriminalamt Autumn Conference, Mainz Tyskland, 18-19 november 2015

_____ "Islamic Terrorist Radicalisation in Europe" i Amghar, Samir, Amel Boubekour og Michael Emerson *European Islam – Challenges for Society and Public Policy* Brüssel, Center for European Policy Studies, 2007

_____ "Islam in Europe: Clash of Religions or Convergence of Religiosities?" *Religion in the New Europe*, redaktør Michalski, Krzysztof, Central European University Press, 2006

_____ *Globalized Islam The Search for a New Ummah*, Columbia University Press, Paris 2004

Silke, Andrew "Holy Warriors: Exploring the Psychological Processes of Jihadi Radicalization" i *European Journal of Criminology* 2008; 5; 99

Stets, Jan E. og Burke, Peter J., "Identity Theory and Social Identity Theory" i *Social Psychology Quarterly*, 2000, Vol. 63, No.3

Thaagard, Tove, *Systematikk og innlevelse, En innføring i kvalitativ metode*, 4.utg., Fagbokforlaget, 2013

Vigil, James Diego, "Group Processes and Street Identity: Adolescent Chicano Gang Members" i *Ethos*, vol. 16 no.4 (des., 1988)

Wojtowicz, Anna, *Islamic Radicalization in the UK: Index of Radicalization*, International Institute for Counter-Terrorism, 2012

Internettreferanser

Norske nettaviser

<http://www.aftenposten.no/norge/-Det-finnes-nok-mange-champagne-jihadister-63894b.html>

4.1.17

<http://www.dagbladet.no/nyheter/pst-mistenker-at-hussain-rekrutterte-syv-nordmenn-til-is/60421418> 1. 12. 16

<https://www.nrk.no/norge/terrorforskere-om-fremmedkrigere -- -mange-har-mislyktes-i-livet-1.12066062> 20.11.16

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/islam-debatten/stoetter-is-halshugging/a/23275610/> 2.1 2017

Øvrige norske nettsider

<http://www.tns-gallup.no/tns-innsikt/sosiale-medier-handler-om-mennesker> 5.12.16

https://www.regjeringen.no/contentassets/6d84d5d6c6df47b38f5e2b989347fc49/handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme_2014.pdf 8.11.16

<https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/> 12.12.16

<http://fritanke.no/reportasje/nyheter/hvem-som-helst-kan-bli-radikalisert/19.10122>
1.11.16

<https://www.ssb.no/sosiale.forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/sammensatte-levekaarsproblemer-blant-innsatte-i-norske-fengsler>
25.9.16

<https://snl.no/fordom%2Fpsykologi>.

[Presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/](http://www.presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/) 15.12.16

Utenlandske nettaviser

<http://the-generation.net/an-interview-with-mubin-shaikh-former-jihadist-turned-counter-terrorism-operative-2/> 5. 12.16

http://www.nytimes.com/2015/02/17/opinion/the-limits-of-third-generation-jihad.html?_r=0 9.11.16

http://www.nytimes.com/2016/07/13/world/europe/france-radical-islam.html?_r=0 3.1.17

<http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jun/17/roots-radicalisation-identity-bradford-jihadist-causes> 1.11.16

www.dr.dk/Nyheder/Indland/2015/02/16/135732.html 12.4.15

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/11996120/Paris-attack-what-we-know-about-the-suspects.html> 20.10.16

<https://en.qantara.de/content/interview-with-french-extremism-researcher-olivier-roy-radicalisation-is-not-the-result-of> 20.10.16

Edition.cnn.com/2015/12/17/world/mapping-isis-attacks-around-the-world/ 27.12.16

Kommentarer, artikler og innlegg

Andersen, Lars Erslev www.diis.dk/aktivitet/smaakriminel-endte-udfoere-paris-inspireret-angreb 12.4.15

Andersen, Lars Erslev i magasinet Beredskab funnet på www.diis.dk/files/media/documents/activities/beredskab.pdf 12.4.15

Densley, James edition.cnn.com/2014/10/07/opinion/densley-isis-gangs/ 25.9.16

Eggen, Nora S., "Umma – et omstridt begrep" innlegg publisert på minotenk.no 15.12.2012 hentet fra www.utrop.no/Plenum/Kommentar/Blogg/24169 30.10.16

Neumann, Peter, "How to curb the threat of homecoming jihadist fighters" kommentar 25. juni 2014 på <https://www.newscientist.com/article/dn25784-how-to-curb-the-threat-of-homecoming-jihadist-fighters/> 06.09.16

Sardar, Ziauddin, "on the culture of martyrdom" 28. November 2005
www.newstatesman.com/print/200511280014 10.11.16

Sardar, Ziauddin, "The terror of self-satisfaction" 23. April 2007
www.newstatesman.com/print/200704230019 10.11.16

Vedlegg I   Informasjonsskriv

Gunn Frøvoll
Universitetet i Oslo

Juni 2016

NN
Adresse

Til din informasjon

Jeg vil med dette informere om at jeg skriver en masteroppgave som omhandler norske statsborgere som har deltatt i krigshandlinger i Syria. I den forbindelse bruker jeg åpne kilder som aviser etc. I noen artikler jeg har undersøkt, har din person vært omhandlet. Informasjon om deg vil være relevant for utformingen av forskningen min og vil fremkomme i oppgaven i anonymisert form. Ved spørsmål kan jeg kontaktes på gunn_sin@hotmail.com.

Mvh
Gunn Frøvoll

Vedlegg II   Analyseskjema

	Alder	Hvor født	Hvor oppvokst	Far til stede	Religiøs endring	Venner/familie i IS	Kriminelt rulleblad	Jobb	Utdanning	Russ	Deltatt i religiøst miljø	Kjent bruk av internett
Kand. 1												
Kand. 2												
Kand. 3												
Kand. 4												
Kand. 5												
Kand. 6												
Kand. 7												
Kand. 8												
Kand. 9												
Kand. 10												
Kand. 11												
OSV												